

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Systém sociálního pojištění v ČR

Social insurance system in the Czech Republic

Kateřina Prokopová

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Systém sociálního pojištění v ČR“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 12. 4. 2022

v. r. Kateřina Prokopová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní Ing. Marii Černé, Ph.D. za její vstřícnost, odborné vedení a cenné rady, které mi v průběhu psaní kvalifikační práce poskytla.

Obsah

Úvod	7
1 Cíl práce a metodika řešení	8
2 Vymezení souvisejících pojmů	9
2.1 Sociální stát - welfare state	9
2.2 Sociální událost	10
2.3 Sociální zabezpečení	10
2.3.1 Definice.....	10
2.3.2 Systém sociálního zabezpečení v České republice	11
3 Sociální pojištění v České republice	13
3.1 Počátky současného systému sociálního pojištění	13
3.2 Sociální pojištění obecně.....	13
3.3 Právní úprava	14
3.4 Financování	14
3.5 Organizace a kompetence	15
3.6 Pojistné a jeho sazby	16
3.7 Poplatníci.....	17
3.7.1 Zaměstnanec	17
3.7.2 Zaměstnavatel	18
3.7.3 OSVČ.....	18
3.7.4 OSVČ v paušálním režimu	21
4 Subsystémy sociálního pojištění	23
4.1 Důchodové pojištění.....	23
4.1.1 Starobní důchod	24
4.1.2 Invalidní důchod	26
4.1.3 Vdovský a vdovecký důchod.....	26

4.1.4	Sirotčí důchod	27
4.2	Státní politika zaměstnanosti.....	27
4.3	Nemocenské pojištění	28
4.3.1	Nemocenské.....	29
4.3.2	Peněžité pomoci v mateřství	30
4.3.3	Dávka otcovské poporodní péče	31
4.3.4	Ošetřovné	31
4.3.5	Dlouhodobé ošetřovné	31
4.3.6	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	32
5	Modelové výpočty v sociálním pojištění.....	33
5.1	Odvody na sociální pojištění.....	34
5.1.1	Zaměstnanec	34
5.1.2	OSVČ v běžném režimu	35
5.1.3	OSVČ v paušálním režimu	35
5.1.4	Komparace výše odvodů pojistného jednotlivých poplatníků	36
5.2	Dávky nemocenského pojištění.....	37
5.2.1	Výpočty dávek ze srovnatelných hrubých příjmů	37
5.2.2	Komparace dávek nemocenského pojištění	44
5.3	Dávka nemocenského pojištění jako náhrada ušlého čistého příjmu.....	47
5.3.1	Čistá mzda zaměstnance	49
5.3.2	Disponibilní zisk OSVČ v běžném režimu.....	49
5.3.3	Disponibilní zisk OSVČ v paušálním režimu.....	50
5.3.4	Komparace výše dávek s čistými měsíčními příjmy	51
	Závěr	54
	Seznam použitých zdrojů	56
	Seznam tabulek	61

Seznam obrázků.....	62
Seznam použitých zkratek	63
Seznam příloh.....	64
Přílohy	
Abstrakt	
Abstract	

Úvod

Již od nepaměti je každý člověk v průběhu svého života vystavován různým tíživým situacím, které bývají často spojeny s omezením, či se ztrátou příjmu, a tím i přijatelného existenčního standardu. Tato okolnost pak může nepříznivě, někdy až fatálně, ovlivnit život jedince i jeho blízkých. V okamžiku, kdy si nejsou lidé schopni zajistit své potřeby sami, hraje při zmírňování těchto dopadů zcela nezastupitelnou roli stát a jím zavedená sociální opatření. Mezi stěžejní nástroje, které pomáhají občanům řešit výše zmíněné situace, patří v České republice systém sociálního pojištění.

Tato problematika je v naší společnosti dlouhodobě často diskutovaná a zásadně se dotýká každého z nás. Značnou důležitost a nepostradatelnost systému sociálního pojištění pocítila většina obyvatel poslední dobou v souvislosti s epidemií virového onemocnění COVID-19. Z důvodu vzniku pandemie zůstalo mnoho ekonomicky aktivních občanů ze dne na den bez možnosti výdělku. Prostřednictvím mediálně známých dočasných legislativních úprav tohoto systému byl stát schopen pružně reagovat a alespoň částečně své obyvatele finančně zabezpečit.

Zmiňované sociální pojištění je námětem této bakalářské práce. Její teoretická část nejprve vymezuje hlavní pojmy úzce související s daným tématem. Poté je zmapován princip fungování tohoto systému v České republice. Následně se práce věnuje především základní charakteristice dávek a obecným pravidlům pro způsob výpočtu jejich výše.

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na stanovení výše odvodů sociálního pojištění a na výpočty jednotlivých dávek nemocenského pojištění u zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. Komparací takto zjištěných údajů jsou identifikovány nejzásadnější odlišnosti u obou porovnávaných skupin.

V závěru této kvalifikační práce je zhodnocena rovnost nastaveného systému sociálního pojištění v České republice pro uvedené skupiny pojištěných osob.

1 Cíl práce a metodika řešení

Bakalářská práce bude zaměřena na problematiku sociálního pojištění v České republice. Jejím cílem bude posoudit nastavení systému sociálního pojištění v ČR, provést identifikaci případných nejvýraznějších rozdílů v odvodech do tohoto systému a ve výplatě jednotlivých dávek nemocenského pojištění u zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné (dále také „OSVČ“).

Teoretická část bude nejprve vypracována jako stručná literární rešerše základních pojmů souvisejících s daným tématem, která vychází z dostupných knižních a internetových pramenů. Zahraniční zdroje, které zde budou citovány, budou přeloženy s použitím vlastních znalostí autorky a pomocí online překladače. Nebude se tedy jednat o oficiální odborný překlad.

Poté bude následovat podrobnější analýza příslušné právní úpravy sociálního pojištění v ČR. Zde bude čerpáno z odborné literatury a ověřených internetových zdrojů. Z důvodu velkého rozsahu působnosti této agendy a s ohledem na stanovený cíl, bude tato analýza zaměřena především na základní principy nároku na dávky a na obecné postupy při výpočtu jejich výše.

V praktické části práce pak budou aplikovány dosud popsané teoretické poznatky. Metodou modelování budou připraveny příklady zaměstnance, OSVČ v běžném režimu a OSVČ v paušálním režimu se srovnatelnými příjmy, u kterých bude vypočítána výše odvodů na sociální pojištění. Dále bude pro všechny tyto skupiny pojištěnců určen nárok a výše jednotlivých dávek nemocenského pojištění. Následně bude u stanovených příkladů posouzeno, do jaké míry nemocenské dávky nahrazují ušlý čistý příjem zmíněných pojištěnců. V každé kapitole bude provedena komparace vypočtených částek a identifikace jejich nejvýraznějších rozdílů v dané oblasti.

Závěrem bude provedeno shrnutí zjištěných skutečností a poukázáno na případné možné opatření, které by vedlo ke snížení těchto odlišností ve zkoumané oblasti mezi porovnávanými skupinami poplatníků.

2 Vymezení souvisejících pojmů

Dříve než bude definováno téma samotného sociálního pojištění, je potřeba si uvědomit, že v České republice představuje tato problematika jednu z nejdůležitějších oblastí systému sociálního zabezpečení občanů.

2.1 Sociální stát - welfare state

Základní myšlenky sociálního zabezpečení byly výrazně ovlivněny modelem poválečné sociální politiky Velké Británie, anglicky označovaným jako „welfare state“ a do češtiny většinou překládaným jako „sociální stát“ nebo „stát blahobytu“ (Kahoun a kol., 2013, s. 23).

Tento pojem je často spojován se jménem sira Williama Beveridgeho, který, dle Kahouna a kol. (2013, s. 23), v tomto směru navázal na práci Johna Maynarda Keynesa.

V roce 1942 představil Beveridge pokrokové sociální reformy, jejichž nosnou ideou bylo „zrušení nedostatku“. Cílem těchto opatření bylo porazit „pět obrů“ – „nevědomost (ignorance), nečinnost (idleness), nemoc (disease), nouze (want) a zanedbalost (squalor)“ (Tröster a kol., 2013, s. 4). Tento systém byl navržen tak, aby zabezpečil všechny obyvatele v průběhu celého jejich života tzv. „od kolébky do hrobu“ (BBC.co.uk, 2014). Každý občan platil příspěvky ve stejné výši, na jejichž základě pak od státu pobíral jednotné dávky ve výši životního minima (Potůček, 1995, s. 20).

Samotný pojem „welfare state“ nemá v literatuře jednotně stanovenou definici. Například Gøsta Esping-Andersen, dánský sociolog a politolog, ve své knize definuje welfare state následovně: „state responsibility for securing some basic modicum of welfare for its citizens“ (Esping-Andersen, 1990, s. 18). Jeho tvrzení lze přeložit jako „odpovědnost státu za zajištění určitého základního blahobytu pro své občany“. Dle Titmuse (1964) je sociální stát „obecně přijímán jako širší definice role státu v oblasti sociální a hospodářské politiky, která zahrnuje více než poskytování sociálních služeb“ (New left review LTD, 2021).

Hejduková (2015, s. 145) pak s odvoláním na Piersona (2001) uvádí: „Sociální stát je stát, který podporuje ekonomické a sociální zabezpečení občanů, snaží se o zmírnění nerovnosti ve společnosti v oblasti příjmů a bohatství, usiluje o ekonomický růst a celkové blaho společnosti v zajištění kvalitních podmínek pro život.“

Způsob realizace politiky sociálního státu se v jednotlivých zemích různí. Každý stát využívá k ochraně svých občanů a k řešení dopadů jejich nepříznivých životních situací rozdílné principy, nástroje a opatření (Krebs a kol., 2015, s. 79).

2.2 Sociální událost

Sociální událostí je možné označit takovou dočasnou či dlouhodobou životní situaci člověka, která má negativní dopad na jeho sociální podmínky tím, že zapříčiní pokles nebo ztrátu příjmu (Kahoun a kol., 2013, s. 34).

Podle Matouška (2008, s. 205) se jedná o „událost, která je v rámci státní sociální politiky a příslušné legislativy považována za riziko, jež jednotlivec (nebo rodina) nemusí být schopen zvládnout vlastními silami“.

Naše současná legislativa řeší základní sociální události, kterými jsou těhotenství, narození dítěte, nezaopatřenost, nemoc, úraz, invalidita, stáří, smrt rodinného příslušníka, chudoba – sociální vyloučení, popř. další události způsobující ztíženou životní situaci (Ministerstvo práce a sociálních věcí [MPSV], 2021). Je zřejmé, že právní úprava v ČR vychází z myšlenky Beveridgeho boje proti pěti obrům – viz kapitola 2.1.

2.3 Sociální zabezpečení

2.3.1 Definice

Primárním cílem fungujícího sociálního zabezpečení je zajišťování základních lidských práv a svobod (Kahoun a kol., 2013, s. 55). Oblasti sociálního zabezpečení je v moderních společnostech věnována trvale velká pozornost. Ačkoliv je toto slovní spojení v České republice veřejností běžně a často používáno, přesná definice jeho významu se v naší společnosti zatím zcela neustálila.

Matoušek (2008, s. 206) tento pojem charakterizuje jako: „Mezinárodním právem definovaný soubor institucí a institutů, který poskytuje ochranu a pomoc lidem v případech ohrožení zdraví, nemoci, nezaměstnanosti, zdravotního poškození, invalidity, pracovního úrazu, stáří, těhotenství a mateřství, rodičovství a úmrtí živitele.“

Obecně je také možné říci, že sociální zabezpečení je jádrem sociální politiky. Jedná se o jeden z nejdůležitějších nástrojů, jehož prostřednictvím stát pomáhá zajišťovat základní

lidské potřeby, a tím i důstojnou životní úroveň svých občanů v případě, že u nich dojde k některé zákonem vymezené sociální události (Krebs a kol., 2015, s. 183).

2.3.2 Systém sociálního zabezpečení v České republice

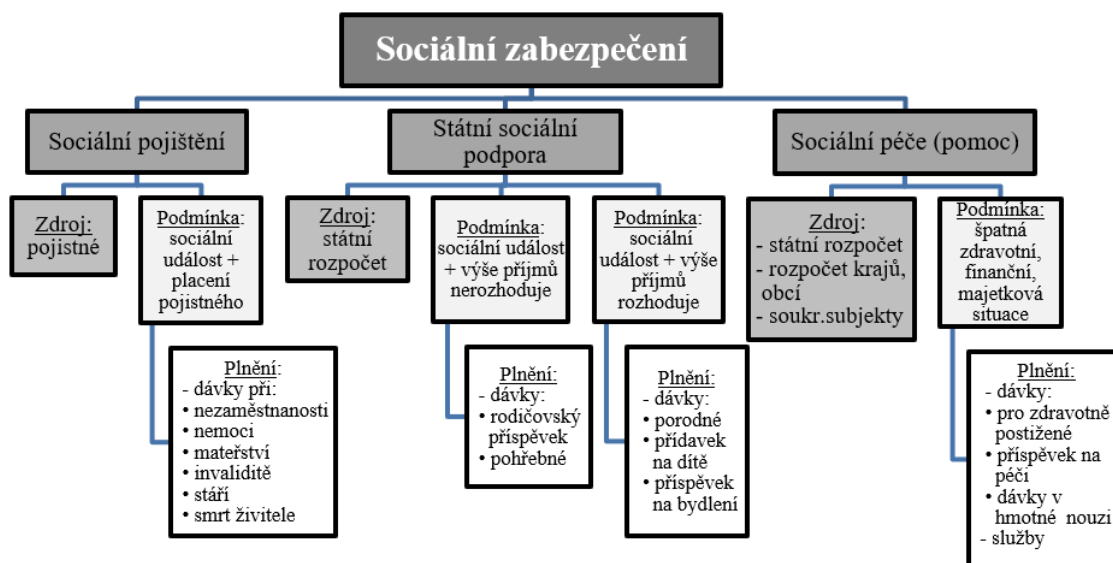
Sociální zabezpečení je jednou z nejdůležitějších oblastí sociální politiky státu. V České republice patří do působnosti především Ministerstva práce a sociálních věcí a jemu podřízených orgánů státní správy (České správě sociálního zabezpečení a Úřadu práce) a dále krajů a obcí. Tento systém pomáhá předcházet, zmírňovat a odstraňovat následky sociálních událostí obyvatel pomocí výplaty dávek, případně poskytováním služeb a azylu (MPSV, 2021).

Systém sociálního zabezpečení se v České republice skládá ze tří částečně propojených, ale principiálně odlišných, organizačně samostatných pilířů (Krebs, 2015, s. 185):

1. **Sociální pojištění** – Jde o povinný systém, prostřednictvím kterého se jednotlivec sám (nebo někdo jiný jej) zabezpečuje, resp. pojišťuje pro případ, že u něho dojde k některé ze zákonem vymezené sociální události. Tímto způsobem je pojištěn pro náhradu příjmů například při ztrátě zaměstnání, vzniku nemoci, mateřství, invalidity, ve stáří nebo při smrti živitele. Dávky vyplácené z tohoto systému jsou financovány z odvedeného pojistného (Kahoun a kol., 2013, s. 25-26; Česká správa sociálního zabezpečení [ČSSZ], 2021).
2. **Státní sociální podpora** – Jedná se o nepojistnou oblast sociálního zabezpečení, která je financována ze státního rozpočtu, resp. z odvedených daní (Kahoun a kol., 2013, s. 26). Pro zajištění sociálních potřeb svých občanů (zejména rodin s nezaopatřenými dětmi) poskytuje stát v rámci tohoto systému dva druhy peněžitých dávek. První skupinou jsou dávky, pro jejichž přiznání je zkoumána výše příjmů žadatele. Těmi jsou porodné, přídavek na dítě a příspěvek na bydlení. Naopak pro výplatu rodičovského příspěvku a pohřebního příjmy posuzovány nejsou (Kahoun a kol., 2013, s. 26; Úřad práce, 2021).
3. **Sociální péče (pomoc)** – Stát nebo jiné subjekty pomáhají prostřednictvím tohoto nepojistného systému překonat stav hmotné či sociální nouze, nebo dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu, který občan není schopen řešit vlastními prostředky a zároveň nesplňuje podmínky pro čerpání dávek ze sociálního pojištění nebo státní sociální podpory. Tento systém je financován ze státního rozpočtu, z rozpočtu krajů, obcí a dále ze zdrojů neziskových a charitativních

organizací atd. Pomoc je poskytována formou dávek nebo služeb a pro její přiznání je nezbytné posouzení zdravotního stavu, finančních a majetkových poměrů jednotlivce a jeho rodiny. Jedná se například o dávky pro osoby zdravotně postižené, příspěvek na péči a dávky systému hmotné nouze (Kahoun a kol., 2013, s. 27; Úřad práce, 2021).

Obrázek 1: Schéma systému sociálního zabezpečení v ČR

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSSZ, 2021; Kahouna a kol., 2013, s. 25–27; Úřadu práce, 2021

3 Sociální pojištění v České republice

3.1 Počátky současného systému sociálního pojištění

Pojem sociální pojištění se poprvé objevil v rámci průlomové sociální legislativy zavedené na konci 19. století v Německu, jejímž autorem byl kancléř Otto von Bismarck (Tomeš, 2010, s. 36). Jednalo se o přijetí zákona o nemocenském pojištění v roce 1883, zákona o úrazovém pojištění v roce 1884 a zákona o starobním a invalidním pojištění v roce 1889. Bismarckova reforma představovala první soustavu povinného systému sociálních dávek na světě (Tröster a kol., 2013, s. 21).

Cílem takto zavedeného uceleného modelu sociálního pojištění bylo zabezpečit sociální jistoty obyvatel a zajistit fungování ekonomiky země. Dle IFO Institute (2008, s. 70) se vyznačoval především tím, že:

- byl financován ze zaplaceného pojistného,
- byl povinný pro všechny zaměstnance,
- výše platby pojistného se odvíjela od dosaženého příjmu.

Základní myšlenky a principy Bismarckova sociálního zákonodárství zcela významně ovlivnily vznik a vývoj sociálního pojištění v České republice i v mnoha dalších evropských státech (Tröster a kol., 2013, s. 22).

3.2 Sociální pojištění obecně

Cílem sociálního pojištění (anglicky social insurance) je pomáhat řešit zákonem vymezené krátkodobé nebo dlouhodobé sociální situace spojené se ztrátou příjmu, na které je možné se předem připravit prostřednictvím „odložení části své dnešní spotřeby“ (Krebs a kol., 2015, s. 185–186).

Dle Tomeše (2010, s. 36) je pro sociální pojištění charakteristické, že zákon stanovuje:

- povinnost být pojištěn,
- okruh plátců a pojištěnců,
- výši a sazby pojistného,
- typy sociálních událostí,
- podmínky, za kterých vznikne a trvá nárok na výplatu dávek,
- výši dávek,

- kdo a jakým způsobem zajišťuje správu pojistného.

Mezi tři základní složky sociálního pojištění v České republice patří:

- důchodové pojištění,
- nemocenské pojištění,
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (Hejduková, 2015, s. 161).

3.3 Právní úprava

Sociální pojištění (dále také „SP“) je legislativně upraveno v celé řadě právních předpisů, které jsou uvedeny například v publikaci ÚZ č. 1416, Sociální pojištění, 2021. Pro naplnění cíle této bakalářské práce lze vycházet především z nejdůležitějších platných zákonů.

Tabulka 1: Hlavní legislativní úprava

Oblast úpravy	Základní legislativa
Pojistné na sociální zabezpečení	Zákon č. 582/1991 Sb. , o organizaci a provádění sociálního zabezpečení Zákon č. 589/1992 Sb. , o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
Důchodové pojištění	Zákon č. 155/1995 Sb. , o důchodovém pojištění
Nemocenské pojištění	Zákon č. 187/2006 Sb. , o nemocenském pojištění

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSSZ, 2021

3.4 Financování

Jedná se o státem spravovaný povinný systém. Je financován průběžně, tzn. způsobem označovaným zkratkou PAYG, která vychází z anglického „pay as you go“ (Kahoun a kol., 2013, s. 26). Tato metoda vychází z principu celospolečenské solidarity (Chvátalová a kol., 2012, s. 20). Její základní myšlenka spočívá v tom, že finanční prostředky, které momentálně platí jeden subjekt, jsou plynule používány na výplatu tomu, kdo aktuálně dávky čerpá (Chvátalová a kol., 2012, s. 31).

K financování sociálního pojištění dochází prostřednictvím pojistného odvedeného z výdělků občanů a příspěvků od zaměstnavatelů (Chvátalová a kol., 2012, s. 31). V případě, že tyto příjmy jsou nižší než výdaje na výplatu nárokových dávek, je stát povinen vzniklou nerovnováhu dotovat ze státního rozpočtu (Kahoun a kol., 2013, s. 74).

3.5 Organizace a kompetence

Orgány, které v České republice vykonávají činnost v oblasti sociálního pojištění, jsou dle § 3 a § 9 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení vymezeny takto:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“),
- Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“),
- okresní správy sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“),
- Ministerstvo vnitra (dále jen „MV“),
- Ministerstvo spravedlnosti (dále jen „MS“),
- Ministerstvo obrany (dále jen „MO“).

Každá z výše uvedených institucí má v oblasti pojistného odlišný rozsah hlavní působnosti a kompetencí.

MPSV

- je ústředním orgánem pro oblast sociálního zabezpečení,
- řídí a kontroluje činnost ČSSZ (§ 4 odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb.).

ČSSZ

- rozhoduje v oblasti dávek důchodového pojištění,
- vybírá pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti,
- posuzuje zdravotní stav občanů a jejich schopnost výdělečné činnosti pro účely sociálního zabezpečení,
- eviduje občany v pracovní neschopnosti,
- řídí a kontroluje činnost OSSZ (ČSSZ, 2021).

OSSZ

- poskytuje metodickou podporu zaměstnavatelům, zaměstnancům a OSVČ v oblasti nemocenského a důchodového pojištění,
- rozhoduje a provádí činnosti v oblasti nemocenského pojištění, zabezpečuje podklady a zajišťuje výplatu nemocenských dávek,
- sepisuje a zajišťuje doklady pro dávky důchodového pojištění,

- vybírá a eviduje platby pojistného, kontroluje povinnosti pojištěnců a zaměstnavatelů a vymáhá pohledávky související s platbami pojistného,
- posuzuje zdravotní stav občanů (ČSSZ, 2021).

MV, MS a MO

- vykonává činnosti v oblasti důchodového pojištění u vybraných profesí (např. vojáků z povolání, zaměstnanců Policie České republiky, hasičů, zaměstnanců vězeňské služby apod.) (§ 9 odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb.).

3.6 Pojistné a jeho sazby

Platby na sociální pojištění jsou dle příslušné legislativy označovány jako pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (dále také „pojistné“) (§ 1 odst. 1 zák. č. 589/1992 Sb.).

Pojistné dle § 2 zák. č. 589/1992 Sb. představuje příjem státního rozpočtu. Je odváděno v české měně, přičemž za datum úhrady je považován den, kdy je částka připsána na účet příslušné OSSZ (ČSSZ, 2021). Okruh subjektů, které jsou povinny platit pojistné (dále jen „poplatník“), podrobně definuje znění § 3 zák. č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Jsou jimi především zaměstnanci, zaměstnavatelé, OSVČ, dále pak osoby, které se dobrovolně důchodově pojistily a zahraniční zaměstnanci.

Závazná pravidla v oblasti pojistného se u uvedených skupin osob v některých aspektech liší. Zákon č. 589/1992 Sb. v § 5 - § 14 pro jednotlivé typy poplatníků přesně vymezuje:

- z jakého úhrnu příjmů je pojistné odváděno (dále jen „vyměřovací základ“),
- za jaký časový úsek se zjišťuje vyměřovací základ (dále jen „rozhodné období“),
- procentní sazby,
- termín plateb pojistného.

Částka pojistného se vypočítává pomocí příslušné procentní sazby z určeného vyměřovacího základu zjištěného za rozhodné období a zaokrouhluje se na celé koruny nahoru (§ 4 zák. č. 589/1992 Sb.).

Tabulka 2: Procentní sazby pojistného k 1. 1. 2022

Složky sociálního pojištění	Zaměstnanec			OSVČ	
	zaměstnanec	příspěvek zaměstnavatele	celkem	bez účasti NP	dobrovolně účastná NP
Nemocenské pojištění	-	2,1 %	2,1 %	-	2,1 %
Důchodové pojištění	6,5 %	21,5 %	28 %	28 %	28 %
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	-	1,2 %	1,2 %	1,2 %	1,2 %

Zdroj: vlastní zpracování údajů dle §7 zák. č. 589/1992 Sb., 2022

3.7 Poplatníci

3.7.1 Zaměstnanec

Pro účely pojištění je za zaměstnance považována osoba v pracovním či obdobném poměru, která v souvislosti s výkonem závislé činnosti pobírá příjmy podléhající dani z příjmů a vznikla jí účast na nemocenském pojištění (ČSSZ, 2021).

Podmínkou účasti na pojištění je výkon zaměstnání na území ČR nebo v cizině pro zaměstnavatele se sídlem v ČR a dosažení měsíčního příjmu ve výši alespoň 3 500 Kč, tzv. rozhodného příjmu. Ten se vypočítá jako 10 % průměrné mzdy, která je každoročně určena příslušným nařízením vlády a zaokrouhlí se na celou pětisetkorunu směrem dolů. Průměrná mzda v roce 2021 činila 35 441 Kč a pro rok 2022 byla stanovena ve výši 38 911 Kč (§ 6 odst. 2 zák. č. 187/2006 Sb.; § 1 nařízení vlády č. 381/2020 Sb.; § 1 nařízení vlády č. 356/2021 Sb.). Pracovní činnost, ze které je dosahována nižší částka než 3 500 Kč, je označována jako zaměstnání malého rozsahu. V případě výkonu práce na základě dohody o provedení práce je podmínkou účasti na pojištění příjem vyšší než 10 000 Kč (ČSSZ, 2021).

Vyměřovací základ pro výpočet pojistného tvoří úhrn příjmů, případně plnění v nepeněžní formě, které zaměstnavatel zaměstnanci poskytl a nejsou osvobozeny od daně z příjmů. Rozhodným obdobím je daný kalendářní měsíc (ČSSZ, 2021).

Zaměstnanec je poplatníkem pojistného na důchodové pojištění. Pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti neplatí. Za výpočet výše pojistného, jeho srážku z příjmů a odvedení OSSZ zodpovídá zaměstnavatel (§ 3 odst. 3 a § 8 odst. 1 zák. č. 589/1992 Sb.).

Pro placení pojistného je stanoven tzv. maximální vyměřovací základ. Jedná se o horní hranici příjmů v úhrnu za celý rok. V roce 2021 dosahovala tato částka 1 701 168 Kč a v roce 2022 pak 1 867 728 Kč, což vždy představuje 48násobek příslušné průměrné mzdy. Z vyměřovacího základu, který v daném kalendářním roce přesáhne uvedenou výši, se pojistné neodvádí (ČSSZ, 2021; § 1 nařízení vlády č. 356/2021 Sb.).

3.7.2 Zaměstnavatel

V okamžiku, kdy má zaměstnavatel alespoň jednoho zaměstnance s příjmem zakládajícím účast na nemocenském pojištění, stává se poplatníkem pojistného na důchodové pojištění, nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (§ 3 odst. 1 a 2 zák. č. 589/1992 Sb.). S touto skutečností je spojena povinnost zaměstnavatele přihlásit se prostřednictvím stanoveného tiskopisu do registru zaměstnavatelů a oznámit den nástupu zaměstnance do zaměstnání, a to vše nejpozději do 8 dnů ode dne, kdy nastala rozhodná skutečnost. Stejně musí postupovat i v případě jakékoli změny údajů, které v tiskopisu uvedl, při ukončení zaměstnávání pojištěné osoby, či při zániku zaměstnavatele (ČSSZ, 2021).

Vyměřovacím základem pojistného hrazeného zaměstnavatelem je součet vyměřovacích základů všech jeho zaměstnanců účastných na nemocenském pojištění. Rozhodným obdobím je kalendářní měsíc. Zaměstnavatelem i zaměstnancem hrazené pojistné musí zaměstnavatel měsíčně vyčíslit v Přehledu o výši pojistného. V termínu od 1. do 20. dne následujícího měsíce pak musí tento formulář elektronicky odeslat na OSSZ a provést platbu celkové částky vypočítaného pojistného (ČSSZ, 2021).

3.7.3 OSVČ

Za OSVČ je pro platby pojistného považována osoba, která dosáhla alespoň 15 let věku a ukončila povinnou školní docházku a zároveň vykonává samostatnou výdělečnou činnost (dále jen „SVČ“) nebo při ní spolupracuje.

SVČ je označována činnost, která je prováděna vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení příjmu. Patří k ní zejména provozování živnosti na základě živnostenského oprávnění, podnikání v zemědělství, výkon umělecké činnosti, výkon činnosti společníka pro danou veřejnou obchodní společnost nebo komplementáře pro komanditní společnost a další činnosti vykonávané na základě oprávnění vydaných podle zvláštních předpisů (ČSSZ, 2021).

SVČ může být realizována buď jako hlavní nebo jako vedlejší. OSVČ má příjmy z vedlejší činnosti, pokud souběžně s podnikatelskou činností splní alespoň po část měsíce, a v případě potřeby řádně doloží, jednu z těchto podmínek:

- vykonává zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění,
- pobírá invalidní nebo starobní důchod,
- pobírá rodičovský příspěvek, peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské z důvodu těhotenství a porodu,
- pečuje o blízkou osobu nebo osobu žijící ve společné domácnosti, která je mladší 10 let a je závislá na pomoci jiné osoby,
- splňuje podmínky nezaopatřeného dítěte (ČSSZ, 2021).

OSVČ je poplatníkem pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „pojistného na důchodové pojištění“) v případě, že vykonává hlavní SVČ. Toto pojistné má povinnost odvádět i v okamžiku, kdy dosahuje pouze nízkých nebo žádných příjmů. V takových případech se pojistné na důchodové pojištění vypočítává ze zákonem stanoveného minimálního vyměřovacího základu, který odpovídá 25 % průměrné mzdy za každý měsíc, ve kterém OSVČ hlavní činnost vykonávala. Při výkonu činnosti po celý kalendářní rok 2021 tento vyměřovací základ činil 106 332 Kč a v roce 2022 pak 116 736 Kč (ČSSZ, 2021; § 14 odst. 5 zák. č. 589/1992 Sb.).

Pokud je SVČ pouze vedlejším zdrojem příjmů, stane se tato osoba poplatníkem uvedeného pojistného v okamžiku, kdy roční daňový základ z podnikatelské činnosti dosáhne alespoň rozhodné částky, nebo pokud se k důchodovému pojištění dobrovolně přihlásí. Rozhodná částka za kalendářní rok se rovná 2,4násobku průměrné mzdy, tzn. v roce 2021 se jednalo o 85 058 Kč a v roce 2022 o 93 387 Kč. Za každý měsíc, ve kterém nebyla vykonávána SVČ, se tato částka vždy o 1/12 sníží. I pro tyto OSVČ platí minimální vyměřovací základ, a to ve výši 10 % průměrné mzdy za každý měsíc, ve kterém byla tato činnost vykonávána. Roční minimální vyměřovací základ pro výpočet důchodového pojištění představoval v roce 2021 částku 42 540 Kč a pro rok 2022 pak 46 704 Kč (MPSV, 2021; § 14 odst. 5 zák. č. 589/1992 Sb.).

Pojistné na důchodové pojištění se vypočítává z vyměřovacího základu za předcházející kalendářní rok, který OSVČ uvede v Přehledu o příjmech a výdajích (dále jen „Přehled“). Tento formulář má povinnost odevzdat nejpozději měsíc po termínu podání daňového

přiznání. Vyměřovací základ si dle § 5b odst. 1 zák. č. 589/1992 Sb. určuje OSVČ sama, přičemž jeho výše musí činit alespoň 50 % daňového základu stanoveného dle § 7 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Zároveň musí být dodržen výše uvedený minimální vyměřovací základ (§5b odst. 2a) a 2b) zák. č. 589/1992 Sb.). Proti zjištěné povinnosti se započítají zálohy zaplacené v předcházejícím kalendářním roce a případný nedoplatek na pojistném zaplatí OSVČ do 8 dnů po podání Přehledu (§14a odst. 3 zák. č. 589/1992 Sb.). Z údajů v Přehledu za předcházející rok je dále vyčíslen měsíční vyměřovací základ, ze kterého je OSVČ povinna platit v průběhu aktuálního kalendářního roku zálohy na pojistné důchodového pojištění. Jejich výše se také určí pomocí příslušné procentní sazby a jsou splatné od prvního do posledního dne daného měsíce. OSVČ nemá povinnost platit zálohy za měsíc, ve kterém po celou dobu pobírala dávku nemocenského, peněžité pomoci v mateřství nebo dlouhodobé ošetrovné (§ 14 odst. 1 a odst. 8 zák. č. 589/1992 Sb.; § 14a odst. 1 zák. č. 589/1992 Sb.).

Stejně jako u zaměstnanců, platí také pro pojistné na důchodové pojištění OSVČ maximální vyměřovací základ ve výši 48násobku průměrné mzdy. Pokud byla OSVČ v průběhu kalendářního roku zároveň zaměstnaná, rozhoduje o splnění této podmínky součet vyměřovacích základů pro pojistné na důchodové pojištění jak z podnikání, tak i ze zaměstnání (§15a odst. 5 a odst. 6 zák. č. 589/1992 Sb.).

OSVČ nejsou povinně účastny nemocenského pojištění. Poplatníkem se stávají pouze v případě, že se k němu dobrovolně přihlásí. Pokud tak OSVČ učiní, je povinna odvádět pravidelné platby tohoto pojistného se splatností od prvního do posledního dne daného měsíce. OSVČ nemá povinnost hradit pojistné za měsíce, ve kterých po celou dobu pobírala dávky ze svého nemocenského pojištění. Měsíční vyměřovací základ si OSVČ stanovuje sama. Jeho výše musí dosahovat minimálně dvojnásobku rozhodné částky stanovené pro zaměstnance (tzn. 2 x 3 500 Kč v roce 2021 i 2022) a zároveň nesmí překročit částku měsíčního vyměřovacího základu, ze kterého bylo v posledním Přehledu počítáno pojistné na důchodové pojištění. V letech 2021 a 2022 činí minimální měsíční platba pojistného 147 Kč (2,1 % ze 7 000 Kč). Tato pravidla platí pro hlavní i vedlejší SVČ (ČSSZ, 2021).

3.7.4 OSVČ v paušálním režimu

Od 1. ledna 2021 byla pro OSVČ nově zavedena možnost účastnit se tzv. paušálního režimu. Pro osoby, které dobrovolně vstoupí do tohoto systému, platí oproti ostatním poplatníkům pojištění specifická pravidla.

Do tohoto režimu může vstoupit OSVČ, která nemá příjmy ze závislé činnosti (vyjma příjmů podléhajících srážkové dani), jejíž příjem ze SVČ za uplynulé zdaňovací období nepřesáhl 1 000 000 Kč, není plátcem DPH, není společníkem veřejné obchodní společnosti ani komplementářem komanditní společnosti nebo dlužníkem v insolvenční (§ 2a odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb.).

Pojistné OSVČ se v tomto případě nevypočítává pomocí procentní sazby. Základním principem paušálního režimu je, že tyto osoby hradí nejpozději do dvacátého dne daného kalendářního měsíce na účet příslušného finančního úřadu pouze jednu částku, která zahrnuje daň z příjmů, pojistné na důchodové pojištění a pojistné na zdravotní pojištění (Finanční správa, 2022).

Tabulka 3: Paušální daň v letech 2021 a 2022

Rok	Složení paušální daně (v Kč)			Výše hrazené paušální daně celkem (v Kč)
	daň z příjmů	pojistné na důchodové pojištění	pojistné na zdravotní pojištění	
2021	100	2 976	2 393	5 469
2022	100	3 267	2 627	5 994

Zdroj: vlastní zpracování dle Finanční správy, 2022

Tuto platbu má OSVČ povinnost hradit pravidelně po celý rok, a to i v případě, že v některých kalendářních měsících pobírala dávky z nemocenského pojištění. Uvedená výše zálohy na pojistné na důchodové pojištění je pevně stanovena jako 29,2 % z minimálního měsíčního vyměřovacího základu určeného pro hlavní SVČ zvýšeného o 15 % a zaokrouhleného na celé koruny nahoru (v roce 2021 je počítána z částky 10 191 Kč a v roce 2022 z 11 188 Kč). Pokud si chce OSVČ zvýšit odvody pojistného pro svůj důchod, musí se na OSSZ navíc ještě přihlásit k dobrovolnému důchodovému pojištění (ČSSZ, 2022).

Principy pro nemocenské pojištění jsou obdobné jako u OSVČ v běžném režimu (viz kapitola 3.7.3 OSVČ):

- účast je dobrovolná,

- výši platby si OSVČ určují samy ve stanoveném rozmezí,
- spodní hranicí pro výpočet pojistného je vyměřovací základ ve výši dvojnásobku rozhodné částky stanovené pro zaměstnance, tzn., v roce 2022 musí činit pojistné minimálně 147 Kč,
- horní hranicí pro výpočet pojistného je měsíční vyměřovací základ pro důchodové pojištění dané osoby (v tomto případě minimální vyměřovací základ pro hlavní SVČ zvýšený o 15 %), což znamená, že maximální pojistné pro rok 2021 představuje 215 Kč a pro rok 2022 částku 235 Kč,
- pojistné je hrazeno na účet příslušné OSSZ,
- splatnost pojistného je od prvního do posledního dne měsíce, za který je hrazeno (ČSSZ, 2022).

OSVČ, která je přihlášená v paušálním režimu, nemá již vůči OSSZ další pravidelné administrativní povinnosti. Roční Přehled musí podat pouze v případě, že u ní dojde k porušení výše uvedených podmínek pro účast v tomto systému a stane se tak poplatníkem daně v běžném režimu (ČSSZ, 2022).

4 Subsystémy sociálního pojištění

4.1 Důchodové pojištění

Systém důchodového pojištění (dále také „DP“) zahrnuje převážnou část naší populace, proto tato oblast představuje jeden z nejdůležitějších pilířů sociálního zabezpečení. Dle § 2 zák. č. 589/1992 Sb., o důchodovém pojištění, je pro výběr pojistného na důchodové pojištění vymezen samostatný účet státního rozpočtu. Z důchodového systému jsou vypláceny finanční prostředky nahrazující příjem v případě stáří, invalidity nebo úmrtí živitele, a to ve formě důchodu:

- starobního,
- invalidního,
- vdovského a vdoveckého,
- sirotčího (§ 1 odst. 1 a § 4 odst. 1 zák. č. 155/1995 Sb.).

Za dobu účasti na DP je považováno období:

- odvodu pojistného ze zaměstnání,
- odvodu pojistného ze SVČ,
- odvodu pojistného z dobrovolného pojištění,
- náhradní doby pojištění (MPSV, 2022).

Náhradní dobou pojištění je označováno období, kdy občan z důvodu vzniku důležitých okolností není schopen pobírat příjmy, z kterých je odváděno pojistné. Konkrétní výčet těchto situací a podmínek pro jejich uznání definuje zákon č. 155/1995 Sb. V současnosti se jedná například o období, kdy občan po ukončení výdělečné činnosti stále pobírá vybrané dávky nemocenského pojištění. Dále také období, kdy je občan veden jako uchazeč o zaměstnání, pečuje o dítě do čtyř let, pečuje o osobu závislou na pomoci jiných nebo pobírá invalidní důchod třetího stupně. Délka většiny těchto dob se pro účely výpočtu důchodu snižuje na 80 % (vyjma péče o dítě do 4 let a o osobu závislou) (ČSSZ, 2022; MPSV, 2022).

Důchody vyplácené z uvedeného systému se skládají ze dvou částí – ze základní a procentní výměry. Základní výměra představuje u všech typů důchodů pevně stanovenou částku bez ohledu na dobu pojištění a dosažené příjmy (MPSV, 2022).

Procentní výměra je individuální a stanovuje se procentní sazbou z tzv. výpočtového základu zjištěného za dobu pojištění (ČSSZ, 2022).

Výpočtový základ se určí z osobního vyměřovacího základu (1) použitím redukčních hranic a dle postupů uvedených v § 15 zák. č. 155/1995 Sb.

Osobní vyměřovací základ (OVZ) se vypočítá jako:

$$OVZ = 30,4167 * \frac{\text{úhrn všech vyměřovacích základů za rozhodné období}}{\text{úhrn všech kalendářních dnů za rozhodné období – vyloučené doby}} \quad (1)$$

Za rozhodné období je v tomto případě považována doba, která začíná kalendářním rokem následujícím po dosažení 18 let a končí kalendářním rokem předcházejícím roku, kdy byl důchod přiznán, přičemž k letům před rokem 1986 se nepřihlíží (§ 16 a § 18 odst. 1 a odst. 4 zák. č. 155/1995 Sb.).

Vyloučenou dobou je období, ve kterém pojištěnec nevykonával výdělečnou činnost a nedosahoval příjmy z důvodu existence situací, které jsou uvedeny v § 16 odst. 4 zák. č. 155/1995 Sb. Mezi ně, při splnění daných podmínek, patří např. doba nezaměstnanosti, doba pracovní neschopnosti, pobírání invalidního důchodu třetího stupně atd.

Údaje svých zaměstnanců, které jsou podstatné pro výpočet dávek DP, je zaměstnavatel povinen zasílat příslušné OSSZ každý kalendářní rok prostřednictvím evidenčního listu důchodového pojištění viz Příloha A (ČSSZ, 2022).

4.1.1 Starobní důchod

Jedná se o peněžitou dávku, která pojištěnci nahrazuje příjmy v případě, že dosáhl zákonem stanoveného věku.

Občanům vznikne nárok na výplatu starobního důchodu pokud:

- splnil potřebnou dobu pojištění (viz Tabulka 4) a zároveň
- dosáhl zákonem stanoveného věku (§ 28 zák. č. 155/1995 Sb.).

Tabulka 4: Potřebná doba pojištění pro přiznání starobního důchodu

Kalendářní rok dosažení důchodového věku	Potřebná doba pojištění (v letech)
před rokem 2010	25
2010	26
2011	27
2012	28
2013	29
2014	30
2015	31
2016	32
2017	33
2018	34
po roce 2018	35

Zdroj: vlastní zpracování dle § 29 odst. 1 zák. č. 155/1995 Sb., 2022

Tabulka 5: Důchodový věk pro přiznání starobního důchodu

Rok narození	Důchodový věk (v letech)					
	Muži	Ženy s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 nebo 4	5 a více
do roku 1936	60	57	56	55	54	53
po roce 1971	65	65	65	65	65	65

Zdroj: vlastní zpracování dle § 32 odst. 1 a 3 zák. č. 155/1995 Sb., 2022

Důchodový věk pojištěnců narozených v období 1936–1971 je podrobně stanoven v příloze zákona č. 155/1995 Sb. Pro jednotlivé skupiny poplatníků narozené po roce 1936 je důchodový věk se zvyšujícím se rokem narození pravidelně rovnoměrně navyšován (viz Příloha B) (§ 32 odst. 2 zák. č. 155/1995 Sb.; MPSV, 2022).

Pojištěnec, který splnil potřebnou dobu pojištění (viz Tabulka 4) a nedosáhl řádného důchodového věku uvedeného v Příloze B, má nárok na čerpání tzv. předčasného důchodu, a to:

- nejdříve 3 roky před řádným důchodovým věkem, pokud je tento věk nižší než 63 let, nebo
- nejdříve 5 let před řádným důchodovým věkem, pokud tento věk činí nejméně 63 let a pojištěnec dosáhl alespoň 60 let věku (§ 31 odst. 1 zák. č. 155/1995 Sb.).

Občan pobírající starobní důchod, si může v rámci svých možností libovolně přivydělávat. V případě pobírání předčasného starobního důchodu lze vykonávat pouze takovou výdělečnou činnost, z které není odváděno pojistné (ČSSZ, 2022).

4.1.2 Invalidní důchod

Jde o dávku, která je vyplácena v souvislosti s nepříznivým zdravotním stavem pojištěnce. Ze systému důchodového pojištění je možné pobírat důchod:

- pro invaliditu I. stupně (při poklesu pracovní schopnosti o 35–49 %),
- pro invaliditu II. stupně (při poklesu pracovní schopnosti o 50–69 %),
- pro invaliditu III. stupně (při poklesu pracovní schopnosti o 70 % a více) (ČSSZ, 2022).

Nárok na přiznání invalidního důchodu má pojištěnec, který:

- je dle odborného posouzení invalidní,
- před vznikem invalidity splnil potřebnou dobu pojištění.

Tabulka 6: Doba pojištění potřebná pro přiznání invalidního důchodu (v letech)

Věk pojištěnce	Potřebná doba pojištění
do 20	méně než 1
20 - 22	1
22 - 24	2
24 - 26	3
26 - 28	4
nad 28	5

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSSZ, 2022

Lidé, kteří pobírají některý z invalidních důchodů, mohou v rámci svých zdravotních možností vykonávat výdělečnou činnost bez omezení. Nárok na invalidní důchod jim v takovém případě nezaniká (ČSSZ, 2022).

4.1.3 Vdovský a vdovecký důchod

Jedná se o pozůstalostní důchod, který je poskytován ovdovělým osobám. Nárok na jeho výplatu vznikne, pokud zemřelý/á:

- byl/a poživitelem starobního nebo invalidního důchodu nebo

- splnil/a v den smrti podmínku doby pojištění pro nárok na invalidní nebo starobní důchod nebo
- zemřel/a následkem pracovního úrazu (ČSSZ, 2022).

Výplata tohoto důchodu náleží pozůstalé/mu po dobu jednoho roku od smrti druhého z manželů. Poté nárok nezaniká v případě, že pozůstalý/á:

- pečuje o nezaopatřené dítě nebo
- pečuje o osobu závislou na pomoci jiné osoby nebo
- je invalidní ve III. stupni nebo
- dosáhl/a zákonem stanoveného věku (ČSSZ, 2022).

4.1.4 Sirotčí důchod

Sirotčí důchod představuje pozůstalostní dávku pro nezaopatřené dítě po zemřelém rodiči (osvojiteli), který pobíral starobní či invalidní důchod, anebo zemřel následkem pracovního úrazu. Nárok na výplatu má také nezaopatřené dítě, jehož zesnulý rodič nesplňoval uvedené podmínky, avšak jeho doba důchodového pojištění bez náhradních dob činila:

- alespoň 1 rok v posledních 10 letech před úmrtím (pokud byl starší 28 let),
- alespoň 2 roky v posledních 20 letech před úmrtím (pokud byl starší 38 let).

V případě úmrtí obou rodičů, má osiřelé nezaopatřené dítě nárok na dávku po každém z nich, jsou-li splněny výše zmíněné zákonem stanovené podmínky (ČSSZ, 2022).

4.2 Státní politika zaměstnanosti

Měsíční příspěvek na státní politiku zaměstnanosti hradí poplatníci společně s pojistným na důchodové pojištění. Tyto finance jsou následně používány pro realizaci:

- aktivní politiky zaměstnanosti, v rámci níž jsou realizována opatření pro zvýšení možnosti uplatnění občanů na trhu práce (pomáhá zajišťovat např. rekvalifikace, veřejně prospěšné práce, investiční pobídky pro vytváření nových pracovních míst, společensky účelná pracovní místa atd.),
- pasivní politiky zaměstnanosti, která zahrnuje především výplatu peněžitých dávek (např. podpora v nezaměstnanosti, podpora při rekvalifikaci) (Hejduková, 2016, s. 174–180).

4.3 Nemocenské pojištění

V České republice tvoří nemocenské pojištění (dále také „NP“) společně s důchodovým pojištěním nejvýznamnější složku sociálního zabezpečení. Cílem tohoto systému je finančně zajistit pojištěné ekonomicky aktivní občany v případě ztráty příjmů z důvodu vzniku dočasné pracovní neschopnosti, karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství, mateřství a péče o dítě (MPSV, 2022).

Dle § 4 zák. č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, jsou v rámci NP vypláceny dávky:

- nemocenské,
- peněžité pomoci v mateřství (tzv. mateřská),
- dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská),
- ošetřovné,
- dlouhodobé ošetřovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Pro všechny uvedené dávky platí základní podmínka, že nárok na ně vzniká v době, kdy je osoba pojištěna. U nemocenského a peněžité pomoci v mateřství může navíc vzniknout nárok v tzv. ochranné lhůtě, která po skončení účasti na pojištění trvá u nemocenského sedm kalendářních dní a u peněžité pomoci v mateřství 180 kalendářních dní (Ženíšková a kol., 2020, s. 61 a s. 64).

Nárok na pobírání nemocenského, peněžité pomoci v mateřství, otcovské, ošetřovného a dlouhodobého ošetřovného nevzniká v době, kdy osoba vykonává výdělečnou činnost, z níž je pro tuto dávku pojištěna (Ženíšková a kol., 2020, s. 68-69).

Pro výpočet dávky NP je nejdříve nutné stanovit denní vyměřovací základ pojištěnce (dále také „DVZ“) zaokrouhlený na dvě desetinná místa. Ten se, dle § 18 odst. 1 zák. č. 187/2006 Sb., určí následovně:

$$DVZ = \frac{\text{úhrn vyměřovacích základů za rozhodné období}}{\text{počet kalendářních dnů v rozhodném období – vyloučené dny}} \quad (2)$$

Vyměřovacím základem (dále také „VZ“) je v tomto případě myšlena celková částka, která byla v daném období základem pro výpočet pojistného na důchodové pojištění (§ 18 odst. 2 zák. č. 187/2006 Sb.).

Rozhodným obdobím (dále také „RO“) se rozumí 12 kalendářních měsíců předcházejících měsíci, ve kterém došlo ke vzniku sociální události (§ 18 odst. 3 zák. č. 187/2006 Sb.).

Za vyloučené dny jsou považovány kalendářní dny omluvené pracovní nepřítomnosti, za které zaměstnanci nenáleží náhrada mzdy. Jedná se například o dobu, po kterou zaměstnanec pobírá některou z dávek NP. V případě pracovní neschopnosti nebo karantény, je výjimečně za vyloučené dny považováno i prvních 14 dní nepřítomnosti zaměstnance (i přesto, že za tyto dny pobírá náhradu mzdy).

V případě OSVČ jsou jako vyloučené dny odečítány všechny kalendářní dny za měsíce, ve kterých nebyla nemocensky pojištěna, nebo ve kterých neplatila NP z důvodu čerpání nemocenského nebo peněžité pomoci v mateřství.

Údaje potřebné pro stanovení DVZ sděluje zaměstnavatel příslušné OSSZ prostřednictvím vyplněného tiskopisu „Příloha k žádosti o dávku“ (Příloha C) (Ženíšková a kol., 2020, s. 75–78).

Před samotným výpočtem nemocenské dávky je potřeba zjistit tzv. redukovaný DVZ. Ten se stanoví tak, že se DVZ snižuje podle jednotlivých redukčních hranic příslušnou procentní sazbou.

Tabulka 7: Redukční hranice pro rok 2022

Redukční hranice	Denní vyměřovací základ (v Kč)		Dávky NP	
	nad	do	nemocenské ošetřovné dlouhodobé ošetřovné	peněžitá pomoc v mateřství otcovská vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství
první	0 Kč	1 298 Kč	90 %	100 %
druhá	1 298 Kč	1 946 Kč	60 %	60 %
třetí	1 946 Kč	3 892 Kč	30 %	30 %
čtvrtá	3 892 Kč	-	nepřihlíží se	

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSSZ, 2022

Po obdržení žádosti o výplatu dávky vypočítá příslušná OSSZ její výši za kalendářní dny, kterou zaokrouhlí na celé koruny nahoru. Měsíční platbu dávky pak provede poštovní poukázkou nebo na účet pojištěnce, a to vždy nejpozději do jednoho měsíce od doručení žádosti (ČSSZ, 2022).

4.3.1 Nemocenské

Nárok na výplatu nemocenského má pojištěnec, kterému ošetřující lékař vystavil rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti (dále také „DPN“) nebo mu byla nařízena

karanténa. OSVČ musí zároveň splnit podmínku účasti na NP minimálně tři měsíce před vznikem dané sociální události.

Podpůrčí doba, tzn. období, ve kterém je dávka poskytována, začíná u zaměstnanců i OSVČ 15. kalendářní den od vzniku DPN nebo karantény a trvá až do dne jejich ukončení. Prvních 14 dní pobírá zaměstnanec náhradu mzdy od svého zaměstnavatele. Její maximální délka je 380 kalendářních dnů (Ženíšková a kol., 2020, s. 96–97 a s. 99; ČSSZ, 2022).

Částka nemocenského je za každý kalendářní den vypočítána z redukovaného DVZ.

Tabulka 8: Sazba pro výpočet nemocenského

Doba trvání doby DPN, karantény (ve dnech)	Sazba nemocenského z redukovaného DVZ
0 - 14	-
15 - 30	60 %
31 - 60	66 %
nad 61	72 %

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSSZ, 2022

Pokud si osoba způsobila DPN sama (např. z důvodu rvačky, opilosti nebo při páchání trestného činu), snižuje se její denní nemocenské o 50 % (ČSSZ, 2022).

4.3.2 Peněžitá pomoc v mateřství

Jedná se o dávku, která nahrazuje pojištěné ženě příjem, o který přichází z důvodu těhotenství těsně před porodem a následné péče o dítě. Peněžitá pomoc v mateřství (dále také „PPM“) náleží i osobě, která na základě rozhodnutí soudu převzala dítě do své péče (ČSSZ, 2022).

Nárok na PPM mají pojištěnci, kteří splňují dobu NP alespoň 270 kalendářních dní během dvou let předcházejících nástupu na mateřskou. OSVČ navíc musí splnit podmínku nejméně 180 kalendářních dnů účasti na dobrovolném NP v posledních 12 měsících před zahájením čerpání PPM (§ 32 odst. 2–3 zák. č. 187/2006 Sb.).

Podpůrčí doba u této dávky začíná nejdříve 8 týdnů před plánovaným porodem a v případě narození jednoho dítěte trvá 28 týdnů. Pokud žena porodila dvě a více dětí,

pak pobírá mateřskou po dobu 37 týdnů. V případě převzetí dítěte do péče je podpůrní doba 22 týdnů (§ 33 zák. č. 187/2006 Sb.).

Výše PPM se za každý kalendářní den vypočítá jako 70 % z DVZ redukováného podle Tabulky 7 (ČSSZ, 2022).

4.3.3 Dávka otcovské poporodní péče

Otcovská je poskytována otcům, kteří zůstali se svým novorozeným dítětem doma. Dávku lze čerpat kdykoli v období šesti týdnů ode dne narození miminka. Dále je dávka také vyplácena pojištěnci (muži nebo ženě), který na základě rozhodnutí soudu převzal do své péče dítě mladší sedmi let. OSVČ má nárok na výplatu dávky v případě, že byla účastna na NP alespoň tři měsíce bezprostředně před nástupem na otcovskou.

Podpůrní doba této dávky je 14 kalendářních dní ode dne počátku čerpání.

Výše otcovské se za každý kalendářní den vypočítá jako 70 % z redukováného DVZ (ČSSZ, 2022).

4.3.4 Ošetřovné

Dávka nahrazuje příjem zaměstnanci, který nemůže vykonávat výdělečnou činnost z důvodu péče o nemocné dítě mladší 10 let nebo o jinou osobu, která se z důvodu nemoci či úrazu o sebe nedokáže postarat sama. Pokud se nejedná o příbuzného v přímé linii (manžela/ku, sourozence, rodiče apod.), musí být splněna podmínka společné domácnosti.

OSVČ nemá nárok na ošetřovné, a to ani v případě, že je dobrovolně pojištěna na NP (ČSSZ, 2022).

Podpůrní doba trvá maximálně devět kalendářních dní. Osamělý zaměstnanec, který trvale pečuje alespoň o jedno dítě do 16 let věku, má nárok na ošetřovné po dobu 16 kalendářních dní (§ 40 odst. 1 zák. č. 187/2006 Sb.).

Dávka je vyplácena ve výši 60 % redukováného DVZ za každý kalendářní den.

4.3.5 Dlouhodobé ošetřovné

Na dlouhodobé ošetřovné má nárok zaměstnanec nebo OSVČ, který nevykonává žádnou výdělečnou činnost z důvodu ošetřování osoby, jejíž zdravotní stav vyžaduje dlouhodobou péči. Mezi tyto osoby patří především manžel/ka a příbuzní v přímé linii.

O další blízké osoby lze takto pečovat jen v případě, že mají s pojištěncem pobírajícím dávku stejný trvalý pobyt (Ženíšková a kol., 2020, s. 147–149).

Zaměstnanec musí splňovat účast na NP minimálně 90 kalendářních dní za poslední čtyři měsíce před začátkem čerpání dávky. Pro OSVČ platí podmínka, že musí být pojištěna alespoň tři měsíce bezprostředně před vznikem sociální události.

Dávku může pojištěnec čerpat nejdéle 90 kalendářních dní.

Výše denní dávky dlouhodobého ošetrovného se po celou dobu počítá jako 60 % z redukovaného DVZ za každý kalendářní den (ČSSZ, 2022).

4.3.6 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství se týká pouze žen v pracovním poměru. OSVČ na tuto dávku nárok nemají. Příspěvek je vyplácen pojištěným ženám, které byly z důvodu těhotenství či mateřství dočasně přeřazeny na jinou vhodnější pracovní pozici, a tím došlo k poklesu jejich dosavadních příjmů (ČSSZ, 2022).

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství je vyplácen:

- těhotné ženě nejpozději do počátku 6. týdne před plánovaným termínem porodu,
- ženě, která porodila, do konce 9. měsíce po porodu,
- kojící ženě po celou dobu kojení (§ 42 odst. 1 a) – c) zák. č. 187/2006 Sb.).

Výše dávky je stanovena „rozdílem mezi redukovaným denním vyměřovacím základem pro účely zákona o nemocenském pojištění zjištěným ke dni převedení a průměrem jejich započitatelných příjmů připadajících na jeden kalendářní den po převedení.“ (ČSSZ, 2022).

5 Modelové výpočty v sociálním pojištění

V této kapitole bude pomocí modelových příkladů určena výše odvodů na sociální pojištění za zaměstnance, OSVČ v běžném režimu a za OSVČ v paušálním režimu. Poté bude u zmíněných poplatníků vyčíslen nárok na jednotlivé dávky nemocenského pojištění a následně bude posouzeno, do jaké míry tyto dávky, pokud vznikne příslušná sociální událost, nahrazují pojištěncům jejich ušlý čistý příjem. Zjištěné skutečnosti týkající se odvodů i pobírání nemocenských dávek u všech uvedených osob budou následně porovnány. Odlišnosti, které sice okrajově souvisí se systémem sociálního pojištění, ale vznikají na základě zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů nebo zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (v tomto případě z důvodu možnosti odečtu výdajů souvisejících s podnikáním pouze u OSVČ v běžném režimu a pobírání náhrady příjmů v prvních 14 dnech pracovní neschopnosti výhradně u zaměstnance), jsou brány jako daná skutečnost, která s ohledem na zaměření této kvalifikační práce nebude v následujících komparacích podrobněji řešena.

Aby bylo možné jednotlivé částky komparovat, bude jejich výpočet vždy vycházet ze srovnatelných hrubých příjmů všech poplatníků, tzn. u zaměstnance z hrubé měsíční mzdy a u OSVČ z ročních hrubých příjmů přepočítaných na měsíční průměr. Výdělečnou činností těchto osob je práce hlavní účetní. Jelikož se dle odborných internetových stránek Portál Pohoda průměrný hrubý příjem z této činnosti pohybuje okolo 45 500 Kč, bude právě tato částka výchozí pro výpočty provedených v následujících kapitolách (Portál Pohoda, 2022). Zvolený příjem je dle údajů uveřejněných na stránkách ČSÚ pro většinu zaměstnanců v České republice značně nadstandardní (ČSÚ, 2022). Jeho výše je však záměrně vybrána tak, aby OSVČ dosahovaly vyššího vyměřovacího základu, než je zákonem stanovené minimum pro odvody sociálního pojištění.

Zároveň je pro modelové příklady jednotně stanoveno, že:

- osoba vykonává pouze jednu výdělečnou činnost, ze které je odváděno sociální pojištění,
- poplatníci dosahují každý měsíc stejného příjmu, přičemž jejich úhrn za rok 2021 je shodný s úhrnem v roce 2022,
- VZ pro důchodové pojištění OSVČ v běžném režimu je 50 % ze základu daně,

- základ daně pro OSVČ v běžném režimu je vypočítán jako rozdíl mezi dosaženým hrubým příjmem a výdaji, které tato podnikající osoba uplatňuje formou paušálních výdajů dle § 7 zák. č. 586/1992 Sb. Výše paušálních výdajů se, vzhledem k vykonávané účetní činnosti, vypočte, dle § 7 odst. 7b) uvedeného zákona, jako 60 % z dosažených příjmů (v následujících modelových příkladech se tedy nejedná o reálně vynaložené finanční prostředky, ale o zákonem umožněný odpočet),
- OSVČ je dobrovolně účastna nemocenského pojištění,
- VZ pro nemocenské pojištění OSVČ v běžném režimu je roven VZ pro důchodové pojištění, tzn., že si platí nejvyšší možné nemocenské pojištění, přičemž tento VZ za rok 2020 a 2021 je shodný,
- OSVČ v paušálním režimu si platí maximální možné pojistné na nemocenské pojištění.

5.1 Odvody na sociální pojištění

V rámci prvních výpočtů bude nejdříve stanovena výše platby sociálního pojištění u porovnávaných skupin poplatníků. Jelikož se odvody pojistného OSVČ v běžném režimu vypočítávají z úhrnu příjmů za celý předcházející kalendářní rok, budou tyto údaje vyčísleny za období od 1. 1. do 31. 12. 2021. Pro možnost objektivního porovnání vypočtených částek, bude toto období u všech poplatníků sjednoceno, tzn., že pro určení výše všech odvodů na sociální pojištění budou v této kapitole použita pravidla platná pro rok 2021. Zároveň budou také, ze stejného důvodu, celkové roční odvody OSVČ přepočítány na částku připadající na jeden kalendářní měsíc tak, jako je tomu u zaměstnanců.

5.1.1 Zaměstnanec

Pojistné na sociální pojištění za zaměstnance vypočítává zaměstnavatel každý měsíc, a to procentní sazbou z hrubého příjmu. Celková výše odvodu za zaměstnance se skládá z platby 6,5 % na důchodové pojištění, která je mu odečtena z jeho hrubé měsíční mzdy. Na jeho pojištění zároveň přispívá také zaměstnavatel, a to částkou, která se skládá

z 2,1 % pojistného na NP, 21,5 % na DP a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti (viz kapitola 3.6; 3.7.1 a 3.7.2).

Tabulka 9: Měsíční odvody pojistného za zaměstnance

Měsíční hrubá mzda	45 500 Kč
Zaměstnanec 6,5 %	2 958 Kč
Zaměstnavatel 24,8 %	11 284 Kč
Celkem měsíční odvod pojistného na SP	14 242 Kč
• z toho NP	956 Kč
• z toho DP	13 286 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

5.1.2 OSVČ v běžném režimu

Výpočet pojistného u OSVČ v běžném režimu je oproti výpočtu u zaměstnance složitější. Pro zjištění vyměřovacího základu, z kterého bude počítáno pojistné, musí OSVČ nejprve stanovit základ daně rozdílem svých příjmů a výdajů za předcházející kalendářní rok. Následně vypočítá pojistné procentní sazbou buď z 50 % takto zjištěného vyměřovacího základu, nebo ze zákonem stanoveného minimálního vyměřovacího základu (výpočet provede z částky, která je vyšší) (viz kapitola 3.7.3).

Tabulka 10: Odvody pojistného OSVČ v běžném režimu

	Roční	Měsíční
Příjmy z podnikání	546 000 Kč	45 500 Kč
Výdaje paušálem 60 %	327 600 Kč	27 300 Kč
Základ daně	218 400 Kč	18 200 Kč
50 % ze základu daně	109 200 Kč	9 100 Kč
Vyměřovací základ	109 200 Kč	9 100 Kč
Pojistné na důchodové pojištění 29,2 %	31 887 Kč	2 658 Kč
Pojistné na nemocenské pojištění 2,1 %	2 294 Kč	192 Kč
Pojistné celkem	34 181 Kč	2 850 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

5.1.3 OSVČ v paušálním režimu

Pokud OSVČ splní podmínky dané zákonem a přihlásí se do paušálního režimu, nemusí provádět žádné výpočty odvodů na sociální pojištění. Na účet příslušného finančního úřadu odvádí měsíčně celkovou sumu, která zahrnuje, mimo jiné, pojistné na důchodové pojištění v částce 2 976 Kč, a to bez ohledu na výši dosahovaných příjmů. Platbu na

nemocenské pojištění odvádí samostatně na účet příslušné OSSZ ve výši 2,1 % z částky 8 861 Kč navýšené o 15 % (viz kapitola 3.7.4).

Tabulka 11: Měsíční odvody pojistného OSVČ v paušálním režimu

Měsíční hrubý příjem	45 500 Kč
Důchodové pojištění	2 976 Kč
Nemocenské pojištění	215 Kč
Měsíční odvod pojistného celkem	3 191 Kč

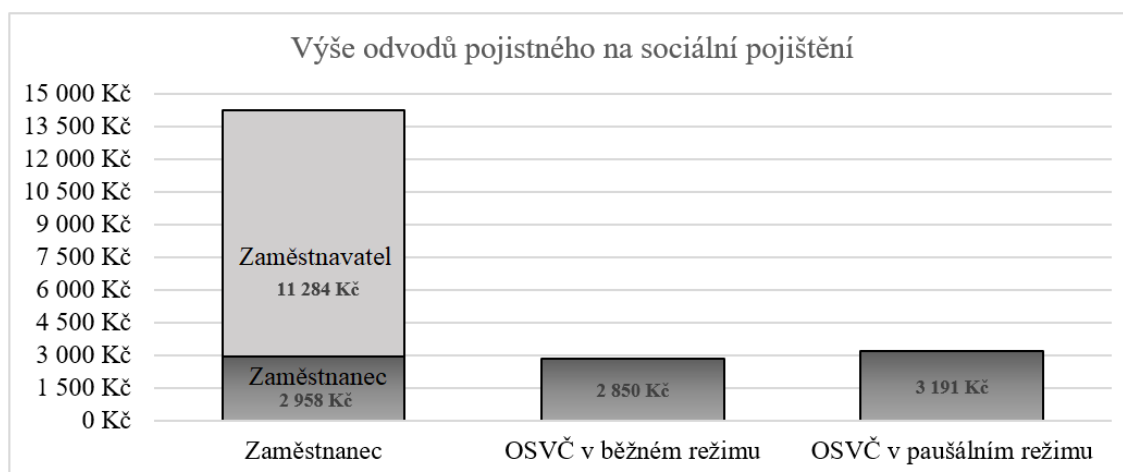
Zdroj: vlastní zpracování, 2022

5.1.4 Komparace výše odvodů pojistného jednotlivých poplatníků

V této kapitole bude nejprve provedena komparace odvodů jednotlivých poplatníků z předešlých modelových výpočtů. Následně pak budou také porovnána obecná pravidla pro pojistné těchto osob, zjištěná teoretickou analýzou systému.

Pro účely komparace vypočítaných odvodů zmíněných poplatníků jsou použity jednotlivé částky v měsíční výši. Nedílnou součástí platby pojistného za zaměstnance je i příspěvek jeho zaměstnavatele, proto budou částky posuzovány jako jeden celek.

Obrázek 2: Komparace výše odvodů pojistného na sociální pojištění

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Z uvedeného grafu je zřejmé, že nejvyšší částka na sociální pojištění je odváděna zaměstnavatelem za jeho zaměstnance, přičemž největší podíl na pojistném tvoří již výše zmiňovaný příspěvek od zaměstnavatele. Celková měsíční platba za zaměstnance činí 14 242 Kč. Tato částka je 5krát vyšší než odvody pojistného OSVČ v běžném režimu.

Tento zásadní rozdíl mezi jednotlivými odvody je zapříčiněn tím, že u zaměstnance je počítán z pevně stanoveného základu, kterým je celá jeho hrubá měsíční mzda. U OSVČ

je nejdříve stejný hrubý příjem snížen o vynaložené náklady, v tomto případě tedy o 60 %. Takto zjištěný základ daně si podnikatel pro výpočet pojistného snižuje ještě o 50 %.

Odvody OSVČ v paušálním režimu jsou u takto stanovených hrubých příjmů přibližně 4,5krát nižší než pojistné za zaměstnance. Jelikož tento podnikatel odvádí, při splnění zákonem stanovených podmínek, měsíční platbu stále ve fixní výši pro daný rok, bude se tento poměr s rostoucím hrubým příjmem stále zvyšovat.

Další podstatný rozdíl, který mezi odvody zaměstnance a OSVČ v běžném režimu existuje, není z provedených výpočtů, s ohledem na výši namodelovaných hrubých příjmů, zřejmý. Dle zákonem stanovených pravidel (viz kapitola 3.7), je pojistné na DP a NP za zaměstnance, pokud je účasten nemocenského pojištění, počítáno vždy procentní sazbou z jakkoli vysoké skutečné hrubé mzdy. OSVČ vykonávající hlavní činnost je povinna v letošním roce platit měsíční důchodové pojištění alespoň 2 841 Kč (v roce 2021 částku 2 588 Kč) bez ohledu na výši výděлку. Pokud je přihlášená k NP, tak v loňském i letošním roce zaplatí každý měsíc navíc minimálně dalších 147 Kč. Na rozdíl od zaměstnance, musí tedy OSVČ, pokud se jí v podnikání právě nedaří a nevydělává alespoň částku rovnající se minimálnímu VZ, dotovat pojistné ze svých úspor. Zmíněné minimální platby na DP a NP není OSVČ v běžném režimu povinna hradit v období, kdy po celý kalendářní měsíc pobírala některou z dávek nemocenského pojištění. Tím je částečně zvýhodněna oproti OSVČ v paušálním režimu. Ta je v takovém případě osvobozena pouze od měsíční platby na NP, měsíční paušální platbu, jejíž součástí je i pojistné na DP, však hradit musí.

5.2 Dávky nemocenského pojištění

5.2.1 Výpočty dávek ze srovnatelných hrubých příjmů

Modelové výpočty nemocenských dávek navazují na fiktivní příklady jednotlivých poplatníků z předešlé kapitoly. Jsou prováděny pro sociální události, které vznikly 1. ledna 2022 a trvaly po celý kalendářní měsíc. Výjimkou jsou v tomto případě dávky, jejichž podpůrčí doba je kratší než 31 kalendářních dní. Ty budou pojištěnci čerpány po maximální možné, zákonem stanovenou, podpůrčí dobu.

Při stanovení vyměřovacího základu pro výpočet všech dávek bude vycházeno z rozhodného období leden–prosinec 2021. Z tohoto důvodu bude VZ u:

- zaměstnance 546 000 Kč ($45\,500 \times 12 = 546\,000$ Kč),
- OSVČ v běžném režimu 109 200 Kč,
- OSVČ v paušálním režimu 122 292 Kč ($8\,861 \times 1,15 \times 12 = 122\,292$ Kč) (viz kapitola 3.7).

Pro určení denních vyměřovacích základů z příjmů uvedených osob je vycházeno ze skutečnosti, že odpracovaly celý kalendářní rok 2021, v jeho průběhu nepobíraly žádné dávky NP a neměly ani žádné jiné pracovní nepřítomnosti, které jsou považovány za vyloučené dny.

Zjištěný DVZ je u jednotlivých dávek nutno upravit pomocí třech redukčních hranic platných v daném kalendářním roce. Pro rok 2022 jsou stanoveny ve výši 1 298 Kč, 1 946 Kč a 3 892 Kč. Do redukovaného DVZ se pro dávku nemocenského, ošetřovného a dlouhodobého ošetřovného část DVZ do částky první redukční hranice započte ve výši 90 %. U mateřské, otcovské a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství je částka spadající do první redukční hranice započtena v plné výši. Další úpravy DVZ jsou pro všechny dávky nemocenského pojištění shodné. Část DVZ v rozsahu druhé redukční hranice (nad 1 298 Kč do 1 946 Kč) se započte ve výši 60 % a v rozsahu třetí redukční hranice (nad 1 946 do 3 892 Kč) se započte ve výši 30 %. Na část DVZ, která překročí částku 3 892 Kč, není pro výpočet jednotlivých dávek nemocenského pojištění brán žádný zřetel (viz kapitola 4.3).

1. Nemocenské

Tabulka 12: Výše vyplácené dávky nemocenského

	Zaměstnanec	OSVČ v běžném režimu	OSVČ v paušálním režimu
Úhrn VZ za posledních 12 měsíců	546 000,00 Kč	109 200,00 Kč	122 292,00 Kč
Počet kal. dnů v RO	365	365	365
DVZ	1 495,89 Kč	299,18 Kč	335,05 Kč
1. redukční hranice (90 %)	1 168,20 Kč	269,26 Kč	301,55 Kč
2. redukční hranice (60 %)	118,73 Kč	0,00 Kč	0,00 Kč
3. redukční hranice (30 %)	0,00 Kč	0,00 Kč	0,00 Kč
Redukovaný DVZ	1 287,00 Kč	270,00 Kč	302,00 Kč
Počet kal. dnů trvání DPN	31	31	31
Výše denní dávky od 15. do 30. dne (60 %)	773,00 Kč	162,00 Kč	182,00 Kč
Výše denní dávky od 31. do 60. dne (66 %)	850,00 Kč	179,00 Kč	200,00 Kč
Celková výše dávky po dobu DPN	13 218,00 Kč	2 771,00 Kč	3 112,00 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

V uvedených modelových příkladech trvala dočasná pracovní neschopnost po celý leden 2022, tzn. 31 kalendářních dní. Pro výpočet nemocenského není oproti ostatním dávkám stanovena pro celou dobu jeho pobírání jednotná procentní sazba.

V prvních 14 kalendářních dnech trvání DPN pojištěnec nemocenské nepobírá. Po tuto dobu náleží zaměstnanci náhrada mzdy od zaměstnavatele, přičemž OSVČ tuto možnost nemá.

Procentní sazba pro výpočet výše denní dávky nemocenského z redukovaného DVZ činí:

- od 15. do 30. kalendářního dne DPN 60 %,
- od 31. do 60. kalendářního dne DPN 66 %,
- od 61. kalendářního dne DPN 72 % (viz kapitola 4.3.1).

Následně je výše denní dávky vynásobena příslušným počtem kalendářních dnů trvání DPN. Při délce pracovní neschopnosti 31 kalendářních dní, pobírali pojištěnci nemocenské 16 kalendářních dní ve výši 60 % a jeden kalendářní den ve výši 66 % redukovaného DVZ.

2. Peněžitá pomoc v mateřství

Tabulka 13: Výše vyplácené dávky peněžitě pomoci v mateřství

	Zaměstnanec	OSVČ v běžném režimu	OSVČ v paušálním režimu
Úhrn VZ za posledních 12 měsíců	546 000,00 Kč	109 200,00 Kč	122 292,00 Kč
Počet kal. dnů v RO	365	365	365
DVZ	1 495,89 Kč	299,18 Kč	335,05 Kč
1. redukční hranice (100 %)	1 298,00 Kč	299,18 Kč	335,05 Kč
2. redukční hranice (60 %)	118,73 Kč	0,00 Kč	0,00 Kč
3. redukční hranice (30 %)	0,00 Kč	0,00 Kč	0,00 Kč
Redukovaný DVZ	1 417,00 Kč	300,00 Kč	336,00 Kč
Výše denní dávky PPM (70 %)	992,00 Kč	210,00 Kč	236,00 Kč
Počet kal. dnů pobírání dávky PPM	31	31	31
Celková výše dávky PPM	30 752,00 Kč	6 510,00 Kč	7 316,00 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Z redukovaného DVZ stanoveného pro peněžitou pomoc v mateřství se pomocí procentní sazby ve výši 70 % vypočte denní výše této dávky. Ta je následně vynásobena počtem dní, po které je pojištěnci vyplácena, což v modelovém příkladu činí 31 kalendářních dní.

3. Dávka otcovské poporodní péče

Tabulka 14: Výše vyplácené dávky otcovské poporodní péče

	Zaměstnanec	OSVČ v běžném režimu	OSVČ v paušálním režimu
Úhrn VZ za posledních 12 měsíců	546 000,00 Kč	109 200,00 Kč	122 292,00 Kč
Počet kal. dnů v RO	365	365	365
DVZ	1 495,89 Kč	299,18 Kč	335,05 Kč
1. redukční hranice (100 %)	1 298,00 Kč	299,18 Kč	335,05 Kč
2. redukční hranice (60 %)	118,73 Kč	0,00 Kč	0,00 Kč
3. redukční hranice (30 %)	0,00 Kč	0,00 Kč	0,00 Kč
Redukovaný DVZ	1 417,00 Kč	300,00 Kč	336,00 Kč
Výše denní dávky (70 %)	992,00 Kč	210,00 Kč	236,00 Kč
Počet kal. dnů pobírání dávky	14	14	14
Celková výše dávky otcovské	13 888,00 Kč	2 940,00 Kč	3 304,00 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Samotná výše dávky otcovské na jeden kalendářní den se vypočte jako 70 % redukovaného DVZ. Ta se následně, pro zjištění celkové výplaty, vynásobí počtem kalendářních dní, po které dávka pojištěnci náleží. V tomto případě se u všech pojištěnců počítá celková dávka pro zákonem stanovenou podpůrčí dobu 14 kalendářních dní.

4. Ošetřovné

Tabulka 15: Výše vyplácené dávky ošetřovného

	Zaměstnanec	OSVČ v běžném režimu	OSVČ v paušálním režimu
Úhm VZ za posledních 12 měsíců	546 000,00 Kč	Nemá nárok na výplatu dávky	Nemá nárok na výplatu dávky
Počet kal. dnů v RO	365		
DVZ	1 495,89 Kč		
1. redukční hranice (90 %)	1 168,20 Kč		
2. redukční hranice (60 %)	118,73 Kč		
3. redukční hranice (30 %)	0,00 Kč		
Redukovaný DVZ	1 287,00 Kč		
Výše denní dávky (60 %)	773,00 Kč		
Počet kal. dnů pobírání dávky	9		
Celková výše dávky ošetřovné	6 957,00 Kč		

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Na ošetřovné má nárok pouze zaměstnanec. Denní výše této dávky se vypočte jako 60 % z redukovaného DVZ. Následně se tato částka vynásobí počtem kalendářních dní, po které dávka pojištěnci náleží, tzn. ze zákona 9 kalendářních dní.

5. Dlouhodobé ošetřovné

Tabulka 16: Výše vyplácené dávky dlouhodobého ošetřovného

	Zaměstnanec	OSVČ v běžném režimu	OSVČ v paušálním režimu
Úhm VZ za posledních 12 měsíců	546 000,00 Kč	109 200,00 Kč	122 292,00 Kč
Počet kal. dnů v RO	365	365	365
DVZ	1 495,89 Kč	299,18 Kč	335,05 Kč
1. redukční hranice (90 %)	1 168,20 Kč	269,26 Kč	301,55 Kč
2. redukční hranice (60 %)	118,73 Kč	0,00 Kč	0,00 Kč
3. redukční hranice (30 %)	0,00 Kč	0,00 Kč	0,00 Kč
Redukovaný DVZ	1 287,00 Kč	270,00 Kč	302,00 Kč
Výše denní dávky (60 %)	773,00 Kč	162,00 Kč	182,00 Kč
Počet kal. dnů pobírání dávky	31	31	31
Celková výše dávky	23 963,00 Kč	5 022,00 Kč	5 642,00 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Výpočet denní dávky dlouhodobého ošetřovného je proveden pomocí sazby ve výši 60 % z redukovaného DVZ stanoveného pro tuto dávku. Následně je vynásobena počtem kalendářních dní, za které je pojištěnci vyplácena, což v daných příkladech představuje 31 dní.

6. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Pro účely modelového výpočtu této dávky je vytvořen speciální příklad se stejnými příjmy, jako u předcházejících osob. V tomto případě se však jedná o zaměstnankyni, která při výkonu svého zaměstnání denně přichází do kontaktu se škodlivými chemickými látkami. Její ošetřující lékař jí z důvodu těhotenství výkon této pracovní činnosti zakázal. Proto byla zaměstnankyně od 1. 1. 2022 po dobu jednoho kalendářního měsíce zaměstnavatelem přeřazena na jinou, pro ni, s ohledem na její zdravotní stav, vhodnější pracovní pozici v oblasti administrativy.

Tabulka 17: Výše vypláceného vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství

	Zaměstnanec	OSVČ v běžném režimu	OSVČ v paušálním režimu
Výše původní hrubé měsíční mzdy	45 500,00 Kč	Nemá nárok na výplatu dávky	Nemá nárok na výplatu dávky
Počet kal. dnů v RO	365		
DVZ	1 495,89 Kč		
1. redukční hranice (100 %)	1 298,00 Kč		
2. redukční hranice (60 %)	118,73 Kč		
3. redukční hranice (30 %)	0,00 Kč		
Redukovaný DVZ	1 417,00 Kč		
Výše nové hrubé měsíční mzdy	15 000,00 Kč		
Počet kal. dnů pobírání dávky	31		
Průměrný započitatelný příjem na jeden kal. den	483,87 Kč		
Výše denní dávky	934,00 Kč		
Celková výše poskytované dávky	28 954,00 Kč		

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Původní hrubá měsíční mzda zaměstnankyně činila 45 500 Kč. Vypočítaný redukovaný denní vyměřovací základ z této částky činí 1 417 Kč. Při přeřazení došlo ke snížení jejího stávajícího hrubého měsíčního příjmu na 15 000 Kč. Z této částky je zjištěn průměrný započitatelný příjem na jeden kalendářní den ($15\,000\text{ Kč} / 31 = 483,87\text{ Kč}$). Rozdíl mezi redukovaným DVZ z původní hrubé mzdy a průměrným novým příjmem za kalendářní den představuje výši denní dávky, která je násobena počtem dní, po který je zaměstnankyně přeřazena. Zmíněný rozdíl je zaokrouhlený na koruny nahoru.

OSVČ na čerpání vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství nárok nemá.

5.2.2 Komparace dávek nemocenského pojištění

V této kapitole budou nejdříve porovnány nároky na jednotlivé dávky nemocenského pojištění a jejich výše u daných třech typů pojištěnců. Následně bude poukázáno také na podstatné rozdíly, které byly zjištěny při zpracování teoretických poznatků souvisejících s řešenou problematikou.

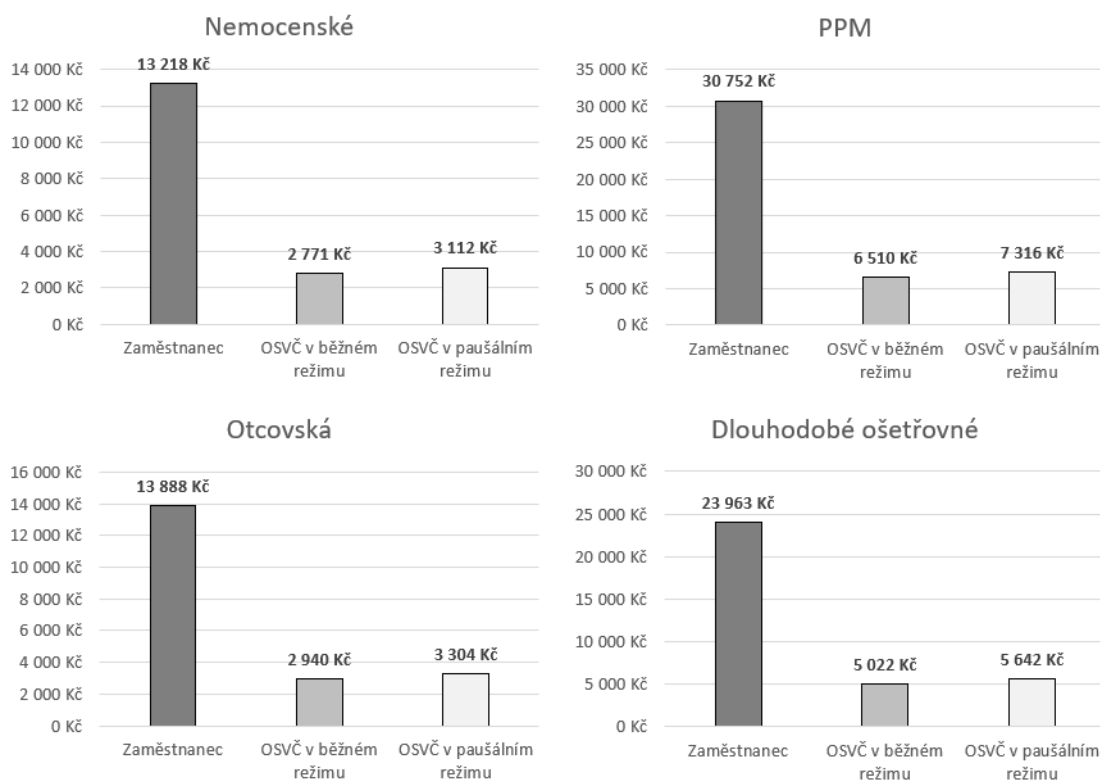
Zásadním rozdílem, který je z názorného výpočtu dávek zřejmý na první pohled, je skutečnost, že zaměstnanec má ze zákona nárok na výplatu šesti různých dávek a OSVČ pouze na čtyři.

První z dávek, kterou podnikatel nemůže pobírat, je ošetřovné. Dle § 39 zák. č. 187/2006 Sb. na ni má nárok „zaměstnanec, který nemůže vykonávat v zaměstnání práci z důvodu ošetřování“ buď to o dítě, nebo jiného člena domácnosti, pokud jejich zdravotní stav tuto péči vyžaduje. Ošetřovné na dítě je dále možné čerpat, pokud školské nebo obdobné

zařízení, které dané dítě jinak navštěvuje, je ze zákonem vymezených důvodů uzavřeno (§ 39 zák. č. 187/2006 Sb.). Zároveň musí být samozřejmě, jako u čerpání všech ostatních nemocenských dávek, splněna podmínka účasti na nemocenském pojištění. V tomto případě není zcela zřejmé, z jakého důvodu zákon neumožňuje čerpat tuto dávku OSVČ, ani když splní všechny podmínky stanovené pro zaměstnance, tzn., platí si nemocenské pojištění a ošetřující lékař rozhodl, že např. její malé dítě potřebuje celodenní péči z důvodu nemoci.

Druhou dávkou, o kterou OSVČ nemůže žádat, je vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Na rozdíl od ošetřovného, lze z podstaty této dávky odvodit důvod. Podnikatelka, běžně vykonávající výdělečnou činnost v oblasti, která není vhodná pro těhotné, pravděpodobně nebude moci ze dne na den změnit svůj obor podnikání. Zároveň nebude možné stanovit příjem z nové práce okamžitě tak, aby příspěvek ze systému nemocenského pojištění byl vyplácen od prvního měsíce snížení výdělku a plnil tak svou funkci.

Obrázek 3: Komparace výše poskytovaných dávek

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Na základě provedené komparace odvodů v kapitole 5.1.4 a výpočtů následně vyplácených dávek nemocenského pojištění u modelových příkladů lze konstatovat, že

mezi částkou odvodů a výší z nich vyplácených dávek zcela neplatí přímá úměra. Odvody za zaměstnance jsou 5krát vyšší než odvody OSVČ v běžném režimu a 4,5krát vyšší než odvody OSVČ v paušálním režimu. Oproti tomu je výše nemocenského a dlouhodobého ošetrového u zaměstnance pouze 4,77krát vyšší než výše těchto dávek poskytovaných OSVČ v běžném režimu a 4,25krát vyšší než u OSVČ v paušálním režimu. Peněžitou pomoc v mateřství a otcovskou pobírá zaměstnanec 4,72krát vyšší než OSVČ v běžném režimu a 4,2krát vyšší než OSVČ v paušálním režimu.

Tyto rozdíly vznikají z důvodu použití redukčních hranic při úpravě DVZ, ze kterého je následně počítána dávka nemocenského pojištění. U modelových výpočtů úhrn DVZ OSVČ zasahuje pouze do rozmezí první redukční hranice, což znamená, že celá jeho částka je do redukovaného DVZ započítána nejvyšším možným procentem, tzn. 90 % nebo 100 % dle typu dávky. Jelikož výše DVZ zaměstnance zasahuje až do druhé redukční hranice, je první jeho část započítána do základu pro výpočet dávky stejným procentem, jako u OSVČ, ale ta druhá část je snížena na 60 %.

V návaznosti na provedené výpočty, lze konstatovat, že nejvyšší dávky nemocenského pojištění pobírá zaměstnanec. U příkladů s takto namodelovanou výší příjmů pobírá OSVČ v paušálním režimu vyšší dávky než OSVČ v běžném režimu. Tato skutečnost by se změnila v okamžiku, kdy by měsíční vyměřovací základ OSVČ v běžném režimu přesáhl částku 10 191 Kč, tzn. v případě, že by byly uvedené modelové příklady počítány s ročními hrubými příjmy ve výši alespoň 611 460 Kč.

Dalším podstatným rozdílem mezi zaměstnancem a OSVČ v oblasti nároku na výplatu dávek nemocenského pojištění je povinnost splnit potřebnou dobu účasti na pojištění před vznikem sociální události.

Tabulka 18: Potřebná doba pojištění pro výplatu dávky NP

Dávka NP	Zaměstnanec	OSVČ
Nemocenské	od 1. dne pojištění	3 měsíce před vznikem DPN
Peněžité pomoci v mateřství	270 dní pojištění v posledních 2 letech	270 dní pojištění v posledních 2 letech + 180 dní pojištění v posledních 12
Dávka otcovské poporodní péče	od 1. dne pojištění	nemá nárok
Ošetrovné	od 1. dne pojištění	3 měsíce před čerpáním dávky
Dlouhodobé ošetrovné	90 dní pojištění za poslední 4 měsíce	3 měsíce před čerpáním dávky
Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	od 1. dne pojištění	nemá nárok

Zdroj: vlastní zpracování dle kapitoly 4.3, 2022

OSVČ musí pro nárok všech čtyř dávek splnit přísnější, zákonem stanovenou, dobu pojištění. Oproti tomu zaměstnanci mohou být vypláceny téměř všechny dávky (vyjma peněžité pomoci v mateřství a dlouhodobého ošetrovného) už od 1. dne jeho pojištění.

5.3 Dávka nemocenského pojištění jako náhrada ušlého čistého příjmu

Základním cílem sociálního pojištění je finančně zabezpečit pojištěnce v situaci, kdy si z důvodu vzniku pojištěné sociální události nejsou schopni zajišťovat příjmy výkonem výdělečné činnosti. Aby bylo možné posoudit, do jaké míry nemocenské dávky nahradí ušlý čistý příjem jednotlivých osob, bude v této kapitole proveden výpočet měsíční čisté mzdy zaměstnanců a průměrný měsíční disponibilní zisk OSVČ za měsíc leden 2022 za stejných podmínek jako u předešlých modelových příkladů. U výpočtů je vycházeno z předpokladu, že po celý kalendářní rok 2022 budou všechny osoby dosahovat stále stejných hrubých příjmů jako v roce 2021.

Zjednodušeně lze shrnout, že disponibilní zisk OSVČ se vypočítá tak, že z hrubého příjmu jsou odečteny výdaje spojené s podnikáním a všechny povinné odvody, kterými jsou sociální pojištění, zdravotní pojištění a daň z příjmů. U zaměstnance je postup stejný, vyjma odpočtu nákladů, které u něho, v souvislosti s příjmy ze závislé činnosti, nevznikají.

Všechny odvody sociálního pojištění, včetně odvodů OSVČ v paušálním režimu budou pro rok 2022 počítány dle zásad uvedených v kapitole 3.7. Zároveň pro odvody zaměstnance a OSVČ v běžném režimu pak dále platí:

1. pro zdravotní pojištění:

- sazba pojistného na zdravotní pojištění zaměstnance i OSVČ činí 13,5 % z vyměřovacího základu, z čehož 9 % zaměstnanci přispívá zaměstnavatel,
- VZ pro zdravotní pojištění zaměstnance je jeho měsíční hrubý příjem,
- minimální měsíční VZ pro zdravotní pojištění zaměstnance je 16 200 Kč, tzn., že minimální pojistné, které musí být za zaměstnance měsíčně zapláceno, činí 2 187 Kč,
- VZ pro zdravotní pojištění OSVČ je buďto zákonem daný minimální VZ, nebo vyměřovací základ ve výši 50 % základu daně, a to vždy ta vyšší částka,
- minimální měsíční VZ pro zdravotní pojištění OSVČ činí 19 455,50 Kč (50 % průměrné mzdy), proto měsíční platba při sazbě 13,5 % představuje nejméně 2 627 Kč (Všeobecná zdravotní pojišťovna [VZP], 2022).

2. pro daň z příjmů fyzických osob dle zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů:

- základem daně zaměstnance je jeho hrubý příjem (§ 6 odst. 12),
- základem daně OSVČ jsou příjmy ze samostatné činnosti snížené o výdaje, které bylo potřeba vynaložit k jejich získání (§ 7 odst. 3), v tomto případě bude předpokládáno, že OSVČ vynaložila výdaje ve výši 60 % ročních příjmů,
- osoby neuplatňují žádné nezdanitelné částky, které lze odečíst od základu daně dle § 15,
- záloha na daň za zaměstnance činí 15 % ze základu daně zaokrouhleného na celé stokoruny nahoru a samotná záloha na daň se zaokrouhluje na celé koruny nahoru (§ 38h odst. 1–3),
- daň OSVČ činí 15 % základu daně zaokrouhleného na celé stokoruny dolů (§ 16 odst. 1a, odst. 2),
- osoby uplatňují pouze základní slevu na dani, a to výši 30 840 Kč ročně (§ 35ba, odst. 1a).

5.3.1 Čistá mzda zaměstnance

Pro stanovení čistého měsíčního příjmu zaměstnance je nejprve nutné vyčíslit odvody na zdravotní a sociální pojištění. Z hrubé mzdy jsou pomocí příslušné procentní sazby vypočítány odvody, které hradí zaměstnanec a pak také částky, které přispívá na jeho pojištění zaměstnavatel. Ze základu daně, kterým je v tomto případě hrubá mzda, je vyčíslena 15% měsíční zálohová daň. Od té je následně odečtena sleva na poplatníka v měsíční výši.

Tabulka 19: Výpočet čisté měsíční mzdy zaměstnance

Měsíční hrubá mzda	45 500 Kč
Odvody zaměstnanec	
Zdravotní pojištění zaměstnanec 4,5 %	2 048 Kč
Sociální pojištění zaměstnanec 6,5 %	2 958 Kč
Odvody zaměstnavatel	
Zdravotní pojištění zaměstnavatel 9 %	4 095 Kč
Sociální pojištění zaměstnavatel 24,8 %	11 284 Kč
Záloha na daň 15 % před odečtením slev na dani	6 825 Kč
Sleva na poplatníka	-2 570 Kč
Zálohová daň	4 255 Kč
Čistá měsíční mzda	36 239 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Čistá měsíční mzda zaměstnance je vypočítána tak, že z hrubé měsíční mzdy je odečteno zdravotní a sociální pojištění hrazené zaměstnancem a záloha na daň z příjmů ponížena o měsíční slevu na poplatníka.

5.3.2 Disponibilní zisk OSVČ v běžném režimu

U OSVČ jsou příjmy sledovány za celé zdaňovací období, tzn. za kalendářní rok 2022. Nejprve jsou od hrubých příjmů odečteny výdaje související s daným podnikáním, čímž je zjištěn základ daně. Polovina jeho výše je vyměřovacím základem pro výpočet zdravotního a sociálního pojištění. Jelikož je v tomto případě vypočtený VZ nižší než minimální VZ, musí OSVČ odvést alespoň minimální roční pojistné stanovené pro rok 2022. U zdravotního pojištění se jedná o částku 31 518 Kč ($12 \times 19\,455,50 \times 0,135$) a u důchodového pojištění 34 087 Kč ($12 \times 9\,728 \times 0,292$). Nemocenské pojištění je rovněž počítáno z minimálního VZ pro důchodové pojištění a jeho výše činí 2 452 Kč

(12 x 9 728 x 0,021). Výše daně se u OSVČ vypočítá jako 15 % ze základu daně. Následně je od daně odečtena roční sleva na poplatníka (tedy 30 840 Kč).

Tabulka 20: Výpočet disponibilního zisku OSVČ v běžném režimu

Příjmy	546 000 Kč
Paušální výdaje 60 %	327 600 Kč
Základ daně	218 400 Kč
50% ze základu daně	109 200 Kč
Minimální VZ pro výpočet zdravotního pojištění	233 466 Kč
Zdravotní pojištění 13,5 %	31 518 Kč
Minimální VZ pro výpočet sociálního pojištění	116 736 Kč
Sociální pojištění - DP + příspěvek na státní politiku zaměstnanosti 29,2 %	34 087 Kč
Sociální pojištění - nemocenské pojištění 2,1 %	2 452 Kč
Daň 15 %	32 760 Kč
Sleva na poplatníka	-30 840 Kč
Daňová povinnost po slevách	1 920 Kč
Roční disponibilní zisk	148 417 Kč
Průměrný měsíční disponibilní zisk	12 368 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Z ročního hrubého příjmu jsou odečteny výdaje, pojistné na zdravotní a sociální pojištění a daňová povinnost. Pro zjištění průměrného měsíčního disponibilního zisku, je roční disponibilní zisk vydělen počtem kalendářních měsíců.

5.3.3 Disponibilní zisk OSVČ v paušálním režimu

OSVČ v paušálním režimu pro určení výše měsíčních odvodů nevyčísluje žádné výdaje. Vzhledem k předpokladu, že výdaje v souvislosti s jeho podnikáním ve skutečnosti vznikají, budou v tomto modelovém příkladu, pro účely výpočtu jeho disponibilního zisku, odpovídat výdajům OSVČ v běžném režimu, tzn. ve výši 60 % jeho příjmů.

Tabulka 21: Výpočet disponibilního zisku OSVČ v paušálním režimu

	Roční	Měsíční
Příjmy	546 000 Kč	45 500 Kč
Výdaje ve výši 60 %	327 600 Kč	27 300 Kč
Zdravotní pojištění	31 524 Kč	2 627 Kč
Důchodové pojištění + státní politika zaměstnanosti	39 204 Kč	3 267 Kč
Nemocenské pojištění	2 820 Kč	235 Kč
Daň	1 200 Kč	100 Kč
Disponibilní zisk	143 652 Kč	11 971 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Roční disponibilní zisk OSVČ v paušálním režimu se v tomto případě vypočte jako rozdíl hrubých příjmů a výdajů ve výši 60 %. Poté je odečteno pojistné na zdravotní, sociální

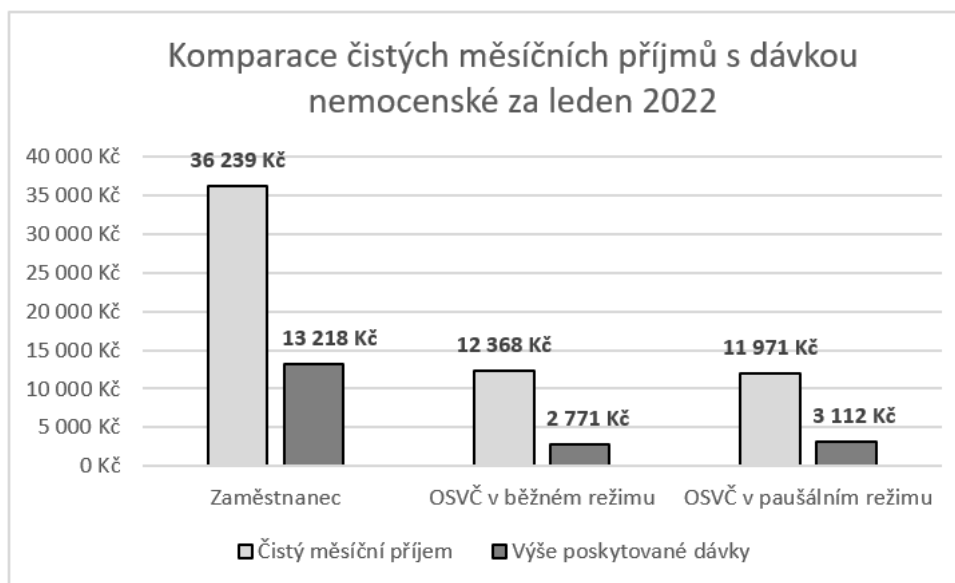
a nemocenské pojištění a daň. Pro možnost komparace je, stejně jako u ostatních poplatníků, disponibilní zisk vyčíslen částkou připadající na jeden kalendářní měsíc.

5.3.4 Komparace výše dávek s čistými měsíčními příjmy

Pro účely posouzení, do jaké míry nahrazují poskytované dávky NP pojištěnci jeho ušlý čistý měsíční příjem, je záměrně zvolena dávka nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství. Tyto dvě dávky jsou vybrány z následujících důvodů:

- dle statistik ČSSZ se jedná o nejčastěji vyplácené dávky v rámci dvou „skupin“ lišících se způsobem úpravy první redukční hranice DVZ (ČSSZ, 2022; Tabulka 7),
- na dávky mají nárok všichni sledovaní poplatníci a
- podpůrčí doba těchto dávek je delší než 31 kalendářních dní, tzn. u výše uvedených modelových příkladů jsou vypláceny za celý kalendářní měsíc a lze je snáze komparovat s výší měsíčních příjmů.

Obrázek 4: Komparace čistých měsíčních příjmů s dávkou nemocenské

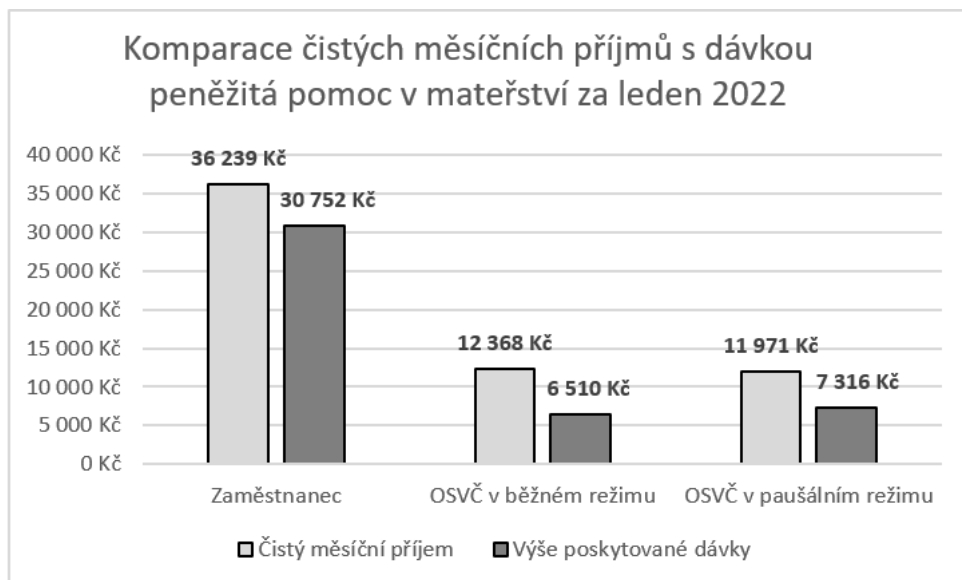

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

První částka u každého poplatníka vždy představuje jeho čistý příjem za leden 2022 tak, jako kdyby celý tento kalendářní měsíc odpracoval. Druhý uvedený údaj je výše nemocenského vypláceného ze systému sociálního pojištění v případě, že daná osoba nemohla z důvodu své pracovní neschopnosti po celé období od 1. do 31. ledna 2022 vykonávat výdělečnou činnost. Jelikož mají všichni pojištěnci nárok na tuto dávku až od 15. dne trvání DPN, jedná se zde o částku vyplácenou pouze za 17 kalendářních dní.

Vzhledem k tomu, že jsou vypočítané údaje porovnávány s čistým příjmem za celý měsíc, je u těchto příkladů kompenzace za ztrátu ušlého výdělku v prvním měsíci nemoci jen 36,47 % u zaměstnance, 22,40 % u OSVČ v běžném režimu a 26 % u OSVČ v paušálním režimu.

Obrázek 5: Komparace čistých měsíčních příjmů s dávkou PPM

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Dávka peněžitá pomoci v mateřství je pobírána od prvního dne vzniku sociální události po celý kalendářní měsíc, tzn. po dobu 31 kalendářních dní. U takto namodelovaných příkladů dochází ke kompenzaci ušlých příjmů zaměstnance ve výši 84,86 %, u OSVČ v běžném režimu pouze 52,64 % a u OSVČ v paušálním režimu 61,11 %.

Při výpočtu výše dávek nemocenského pojištění jsou u všech poplatníků používána shodná pravidla, tzn., že u zaměstnance, OSVČ v běžném režimu i u OSVČ v paušálním režimu platí stejné redukční hranice a následně také shodná procentní sazba. Z tohoto důvodu je nejzásadnější rozdíl v částkách vyplácených dávek zapříčiněn, stejně jako u výše odvodů, především rozdílnou výší vyměřovacího základu.

Výsledek této komparace tedy opět potvrzuje závěry zjištěné v předešlých kapitolách, tzn., že k nejvyšší kompenzaci ztráty ušlého výdělku dávkou nemocenského pojištění dochází u zaměstnance, za kterého je do systému odváděno nejvyšší pojistné.

Výše uvedené zjištěné skutečnosti mohou být pro některé OSVČ demotivující k tomu, aby se dobrovolně přihlásily do systému nemocenského pojištění. Tento předpoklad podporují i dostupné statistiky uveřejněné na oficiálních stránkách ČSSZ (viz Tabulka 22).

Tabulka 22: Procentuální podíl nemocensky pojištěných OSVČ v letech 2018–2021

	2018	2019	2020	2021
Celkový počet důchodově pojištěných OSVČ	698 730	705 627	716 697	725 511
Celkový počet dobrovolně nemocensky pojištěných OSVČ	93 704	97 273	97 439	100 673
Podíl dobrovolně nemocensky pojištěných OSVČ	13,41%	13,79%	13,60%	13,88%

Zdroj: vlastní zpracování dle dostupných dat na ČSSZ, 2022

Srovnávané údaje jsou vybrány záměrně i za období, která nebyla ovlivněna mimořádnou situací způsobenou pandemií COVID-19. Je z nich patrné, že z celkového počtu důchodově pojištěných OSVČ se dobrovolně nemocensky pojistí pouze 13–14 %.

Závěr

Z vypracované teoretické analýzy obecných pravidel systému sociálního pojištění a z následně provedených praktických výpočtů u modelových příkladů v této bakalářské práci je zřejmé, že nastavení tohoto systému je pro sledované skupiny poplatníků v některých aspektech značně odlišné.

Při výpočtu pojistného ze srovnatelných hrubých příjmů vznikají zásadní rozdíly tím, že OSVČ v běžném režimu, na rozdíl od zaměstnance a OSVČ v paušálním režimu, uplatňuje výdaje spojené s podnikáním a dále si může snížit vyměřovací základ pro výpočet odvodů na sociální pojištění až o 50 %. Modelové výpočty v této práci poukázaly na skutečnost, že při uplatnění paušálních výdajů ve výši 60 % a následném maximálním snížení základu pro výpočet pojistného, je možné, aby OSVČ v běžném režimu odváděla pojistné ve výši pouze 1/5 částky pojistného hrazeného za zaměstnance. Značný nepoměr v částce odvodů vzniká také u OSVČ, která se přihlásila k paušálnímu režimu. Ta v roce 2022 odvádí fixní částku pojistného z měsíčního vyměřovacího základu ve výši 11 188 Kč, který v porovnání se zaměstnancem nedosahuje ani zákonem stanovené minimální mzdy.

Možnost dobrovolného snížení vyměřovacího základu, a tím i nižších odvodů sociálního pojištění, nebo vstup do paušálního režimu, jistě pro OSVČ představuje momentální lákavou úsporu finančních prostředků. Toto může být do jisté míry chápáno jako určitá forma podpory živnostníků, kteří v souvislosti s podnikáním, na rozdíl od osob zaměstnaných v pracovním poměru, ručí celým svým majetkem, jsou vystaveni většímu riziku nestabilních příjmů a v neposlední řadě se na úhradě jejich sociálního pojištění nikdo finančně nepodílí tak, jako je tomu u zaměstnanců.

Porovnání modelových výpočtů ze srovnatelných hrubých příjmů v této práci přiblížilo, jaký dopad na výši nemocenských dávek OSVČ může mít platba pojistného vypočítaná z co nejnižšího vyměřovacího základu, který zákon umožňuje. V uvedených případech tak OSVČ v běžném i paušálním režimu pobíraly všechny nemocenské dávky, na které měly nárok, v citelně nižší částce než zaměstnanec.

V této souvislosti je potřeba si uvědomit, že také pobírání dlouhodobých dávek ze systému sociálního pojištění, tzn. dávek důchodového pojištění, je založeno na obdobném principu a část jejich výše se odvíjí od zaplaceného pojistného, resp. od vyměřovacího

základu, z kterého je odváděno. Z tohoto důvodu mohou být OSVČ, které si delší dobu cíleně snižují odvody na sociální pojištění, poměrně dlouhou část svého života, oproti zaměstnancům, značně finančně znevýhodněny.

Jako možné opatření, které by vedlo ke snížení zjištěných odlišností v nastavení systému sociálního pojištění pro zaměstnance a OSVČ, by se dle provedeného zkoumání nabízelo především zákonem zvýšit vyměřovací základ pro odvod pojistného OSVČ, případně pak také umožnit těmto osobám čerpat ze systému nemocenského pojištění dávku ošetrového. Uvedené změny by nejspíše byly nepopulární pro jednu ze zúčastněných stran, proto by bylo nutné před jejich zavedením provést velmi podrobnou analýzu jejich dopadů.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. New Jersey, Velká Británie: Princeton University Press.

Hejduková, P. (2015). *Veřejné finance – teorie a praxe*. Praha, Česko: C. H. Beck.

Chvátalová, I. a kol. (2012). *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. Plzeň, Česko: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Kahoun, V. a kol. (2013). *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. (2. vyd.) Praha, Česko: Triton.

Krebs, V. a kol. (2015). *Sociální politika*. (6. vyd.) Praha, Česko: Wolters Kluwer.

Matoušek, O. (2008). *Slovník sociální práce*. (2. vyd.) Praha, Česko: Portál.

Potůček, M. (1995). *Sociální politika*. Praha, Česko: Sociologické nakladatelství.

Tomeš, I. (2010). *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha, Česko: Portál.

Tröster, P. a kol. (2013). *Právo sociálního zabezpečení*. (6. vyd.) Praha, Česko: C. H. Beck.

Ženíšková, M., Příb, J., & Schmied, Z. (2020). *Zákon o nemocenském pojištění s komentářem, příklady a výkladem problematiky náhrady mzdy k 1. 1. 2020*. Olomouc, Česko: ANAG.

Časopisy

IFO INSTITUTE (2008). Bismarck versus Beveridge: Systémy sociálního pojištění v Evropě., *CESifo DICE REPORT Journal for Institutional Comparisons* 6 (4), 69–71.

Internetové zdroje

BBC (2014). *Beveridge Report*. Dostupné 7. 10. 2021 z <https://www.bbc.co.uk/history/ww2peopleswar/timeline/factfiles/nonflash/a1143578.shtml>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *ČSSZ*. Dostupné 15. 10. 2021 z <https://www.cssz.cz/>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Profil organizace*. Dostupné 27. 11. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/profil-organizace>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Popis organizační struktury OSSZ*. Dostupné 27. 11. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/popis-organizacni-struktury-ossz>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Výpočet pojistného*. Dostupné 18. 12. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/vypocet-pojistneho>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Platby a termíny*. Dostupné 18. 12. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/platba-a-termíny>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Účast na pojištění*. Dostupné 21. 12. 2021 z <https://www.cssz.cz/ucast-na-pojisteni>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Povinnosti zaměstnavatelů v nemocenském pojištění*. Dostupné 21. 12. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/povinnosti-zamestnavatele-v-nemocenskem-pojisteni>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Přehled o výši pojistného od března 2021*. Dostupné 21. 12. 2021 z <https://eportal.cssz.cz/web/portal/-/tiskopisy/pvpoj-2021>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Definice a druhy SVČ*. Dostupné 21. 12. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/definice-a-druhy-svc>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Změna výše minimálních záloh OSVČ v roce 2021*. Dostupné 27. 12. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/zmena-vyse-minimalnich-zaloh-osvc-v-roce-2021>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Nemocenské pojištění OSVČ – platby pojistného*. Dostupné 27. 12. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-nemocenske-pojisteni-platby-pojistneho>

Česká správa sociálního zabezpečení (2021). *Výše minimálních vyměřovacích základů (VZ) osob samostatně výdělečně činných od roku 1990*. Dostupné 27. 12. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/vyse-minimalnich-vymerovacich-zakladu-osvc>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *OSVČ v paušálním režimu*. Dostupné 8. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-v-pausalnim-rezimu>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Výpočet a výplata důchodu*. Dostupné 8. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/vypocet-a-vyplata-duchodu>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Náhradní doba pojištění*. Dostupné 8. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/nahradni-doba-pojisteni>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Evidenční listy důchodového pojištění*. Dostupné 8. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/evidencni-listy-duchodoveho-pojisteni>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Starobní důchod*. Dostupné 8. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Invalidní důchod*. Dostupné 8. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/invalidni-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Vdovecký důchod*. Dostupné 8. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Sirotčí důchod*. Dostupné 9. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Uplatňování nároku a výplata dávek nemocenského pojištění*. Dostupné 10. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/uplatnovani-naroku-a-vyplata-davek-nemocenskeho-pojisteni>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Nemocenské pojištění – dávky*. Dostupné 10. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni-davky>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Peněžitá pomoc v mateřství*. Dostupné 12. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Otcovská*. Dostupné 12. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/otcovska>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Ošetrovné*. Dostupné 13. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/osetrovne>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Dlouhodobé ošetrovné*. Dostupné 13. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/dlouhodobе-osetrovne>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství*. Dostupné 13. 1. 2022 z <https://www.cssz.cz/web/cz/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi>

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Příloha k žádosti o dávku (NEMPRI)*. Dostupné 13. 1. 2022 z https://eportal.cssz.cz/documents/20122/35802/NEMPRI_2020.pdf/ad9969a7-8848-2a93-d841-7e480dc30608?t=1609396332373

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Přehledy o počtech klientů*. Dostupné 13. 3. 2022 z https://www.cssz.cz/web/cz/prehledy-o-poctech-klientu#section_1

Česká správa sociálního zabezpečení (2022). *Přehled vybraných statistických ukazatelů*. Dostupné 13. 3. 2022 z <https://www.cssz.cz/documents/20143/1066751/4%20Ukazatele%20prosinec2021.pdf/59523788-87c1-4e26-b982-2fad82517044>

Český statistický úřad (2022). *Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2021*. Dostupné 22. 3. 2022 z <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2021>

Generální finanční ředitelství (2022). *Obecné informace*. Dostupné 8. 1. 2022 z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2021). *O MPSV*. Dostupné 15. 10. 2021 z <https://www.mpsv.cz/o-mpsv>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2021). *Systém sociálního zabezpečení v České republice*. Dostupné 15. 10. 2021 z https://www.mpsv.cz/documents/20142/955203/ssz_cr_cz.pdf/0a28b312-2beb-34c7-b447-487dedb42c92

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2021). *Registr poskytovatelů služeb*. Dostupné 18. 11. 2021 z <https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2021). *Sociální pojištění v roce 2021*. Dostupné 21. 12. 2021 z <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-pojisteni>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022). *Důchodové pojištění*. Dostupné 8. 1. 2022 z <https://www.mpsv.cz/web/cz/duchodove-pojisteni>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022). *Nemocenské pojištění v roce 2021*. Dostupné 9. 1. 2022 z <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022). *Starobní důchody*. Dostupné 10. 1. 2022 z <https://www.mpsv.cz/web/cz/starobni-duchody>

NEW LEFT REVIEW LTD (2021). *Richard Titmuss – The limits of the welfare state*. Dostupné 9. 10. 2021 z <https://newleftreview.org/issues/i27/articles/richard-titmuss-the-limits-of-the-welfare-state>

Portál POHODA (2022). *Účetní: náplň práce, plat, vzdělání*. Dostupné 25. 2. 2022 z <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/napln-prace-ucetni-pracovni-povinnosti-plat-vzd/>

Úřad práce ČR (2021). *Informace pro občany*. Dostupné 18. 11. 2021 z <https://www.uradprace.cz/web/cz/informace-pro-obcany>

Úřad práce ČR (2021). *Pomoc v hmotné nouzi*. Dostupné 18. 11. 2021 z <https://www.uradprace.cz/web/cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

Úřad práce ČR (2021). *Sociální služby*. Dostupné 18. 11. 2021 z <https://www.uradprace.cz/web/cz/socialni-sluzby>

Všeobecná zdravotní pojišťovna (2022). *OSVČ – minimální výše záloh*. Dostupné 4. 3. 2022 z <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/osvc-minimalni-vyse-zaloh>

Všeobecná zdravotní pojišťovna (2022). *Vyměřovací základ*. Dostupné 4. 3. 2022 z <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/vymerovaci-zaklad-a-vypocet-pojistneho/vymerovaci-zaklad>

Všeobecná zdravotní pojišťovna (2022). *Jak se změni platby pojistného v roce 2022?* Dostupné 7. 3. 2022 z <https://www.vzp.cz/o-nas/nejcasteji-resite/otazka/jak-se-zmeni-platby-pojistneho-v-roce-2022?topicid=14553>

Právní předpisy

Nařízení vlády č. 356/2021 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu pro rok 2020

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku

Seznam tabulek

Tabulka 1: Hlavní legislativní úprava.....	14
Tabulka 2: Procentní sazby pojistného k 1. 1. 2022	17
Tabulka 3: Paušální daň v letech 2021 a 2022.....	21
Tabulka 4: Potřebná doba pojištění pro přiznání starobního důchodu	25
Tabulka 5: Důchodový věk pro přiznání starobního důchodu.....	25
Tabulka 6: Doba pojištění potřebná pro přiznání invalidního důchodu (v letech)	26
Tabulka 7: Redukční hranice pro rok 2022	29
Tabulka 8: Sazba pro výpočet nemocenského	30
Tabulka 9: Měsíční odvody pojistného za zaměstnance.....	35
Tabulka 10: Odvody pojistného OSVČ v běžném režimu	35
Tabulka 11: Měsíční odvody pojistného OSVČ v paušálním režimu	36
Tabulka 12: Výše vyplácené dávky nemocenského	39
Tabulka 13: Výše vyplácené dávky peněžité pomoci v mateřství.....	40
Tabulka 14: Výše vyplácené dávky otcovské poporodní péče	41
Tabulka 15: Výše vyplácené dávky ošetřovného	42
Tabulka 16: Výše vyplácené dávky dlouhodobého ošetřovného.....	43
Tabulka 17: Výše vypláceného vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství	44
Tabulka 18: Potřebná doba pojištění pro výplatu dávky NP	47
Tabulka 19: Výpočet čisté měsíční mzdy zaměstnance.....	49
Tabulka 20: Výpočet disponibilního zisku OSVČ v běžném režimu	50
Tabulka 21: Výpočet disponibilního zisku OSVČ v paušálním režimu.....	50
Tabulka 22: Procentuální podíl nemocensky pojištěných OSVČ v letech 2018–2021 ..	53

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma systému sociálního zabezpečení v ČR.....	12
Obrázek 2: Komparace výše odvodů pojistného na sociální pojištění	36
Obrázek 3: Komparace výše poskytovaných dávek	45
Obrázek 4: Komparace čistých měsíčních příjmů s dávkou nemocenské	51
Obrázek 5: Komparace čistých měsíčních příjmů s dávkou PPM.....	52

Seznam použitých zkratk

ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ	Český statistický úřad
DP	důchodové pojištění
DPH	daň z přidané hodnoty
DVZ	denní vyměřovací základ
MO	Ministerstvo obrany
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MS	Ministerstvo spravedlnosti
MV	Ministerstvo vnitra
NP	nemocenské pojištění
OSSZ	okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PAYG	pay as you go
PPM	peněžitá pomoc v mateřství
RO	rozhodné období
SP	sociální pojištění
SVČ	samostatná výdělečná činnost
VZ	vyměřovací základ
VZP	Všeobecná zdravotní pojišťovna

Seznam příloh

Příloha A: Evidenční list důchodového pojištění

Příloha B: Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1971

Příloha C: Příloha k žádosti o dávku

Příloha A: Evidenční list důchodového pojištění

Nastavení psacího stroje

Kód OSSZ Místně příslušná OSSZ (UP PSSZ)

Evidenční list důchodového pojištění

Technický kód za rok Typ ELDP Oprava ELDP ze dne

1. Identifikace pojištěnce **Rodné číslo pojištěnce**

Příjmení (poslední)	Jméno	Titul	Datum narození	
Ulice	Číslo domu		Rodné příjmení	
Obec	Pošta	PSC (Post Code)	Stát	Místo narození

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	MR	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12	Vylouč. doby	Vyměřovací základ	Doby odečt.	
																		Celkem	Celkem	Celkem	

3. Identifikační údaje zaměstnavatele a podpisy

Název zaměstnavatele	IČ	Variabilní symbol
Výdělečná činnost od	<p>Datum a podpis pojištěnce</p>	
Datum vyhotovení ELDP		
<p>Podpis a razítko zaměstnavatele</p>		<p>Pro potřeby OSSZ</p>

1 4 9 7 6 0 3 5 6 1

CSSZ 89 387 2 - IV/2017

K vyplnění tohoto formuláře na PC a následnému vytisku na Vaši tiskárně můžete využít elektronický formulář na internetové adrese "www.cssz.cz".

Zdroj: OSSZ Strakonice, 2022

Příloha B: Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1971

Rok narození	Důchodový věk činí					
	u mužů	u žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r	65r	65r	65r	63r+8m	62r+2m
1967	65r	65r	65r	65r	64r+2m	62r+8m
1968	65r	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m
1969	65r	65r	65r	65r	65r	63r+8m
1970	65r	65r	65r	65r	65r	64r+2m
1971	65r	65r	65r	65r	65r	64r+8m

Zdroj: MPSV, 2022

c) Zaměstnanec pobírá nepobírá ^{*)} důchod (uveďte druh důchodu)

d) Zaměstnanec je není ^{*)} žákem (studentem) a zaměstnání spadá nespadá ^{*)} výlučně do období školních prázdnin

e) V době vzniku sociální události zaměstnanec má nemá ^{*)} zaměstnání sjednáno jen na dobu dovolené z jiného zaměstnání (§ 28 odst. 2 zákona č. 187/2006 Sb.)

f) V době vzniku dočasné pracovní neschopnosti, potřeby ošetřování (péče) nebo potřeby dlouhodobé péče má nemá ^{*)} zaměstnanec pracovní volno bez náhrady příjmu, včetně rodičovské dovolené od do

g) Pojišťovna nastupuje nenastupuje ^{*)} na peněžitou pomoc v mateřství do čtyř let věku předchozího dítěte, které se narodilo dne

h) Před vznikem sociální události pojišťovna byla nebyla ^{*)} převedena dne na jinou práci z důvodu těhotenství ⁶⁾

i) Proti zaměstnanci je není ^{*)} nařízen výkon rozhodnutí či exekuce srážkami ze mzdy nebo zaměstnanec je není ^{*)} v insolvenční ⁷⁾

j) Zaměstnanec je vyplácena mzda, plat nebo odměna
 na účet v ČR ^{*)}
Předčísloví Číslo účtu Kód banky Specifický symbol
 na účet u banky v cizině ^{*)}
IBAN Číslo účtu Název účtu příjemce
Název peněžního ústavu Typ ID banky ID kód banky
Ulice Číslo domu Obec PSČ Stát
 na adresu ^{*)}
Ulice Číslo domu Obec PSČ
 v hotovosti ^{*)}

k) Další sdělení (např. porušení režimu dočasně práce neschopného pojištěnce v době stanovené v § 192 zákona č. 262/2006 Sb.)

Prohlašujeme, že údaje v této příloze odpovídají skutečnosti a jsou ve shodě s účetními záznamy a doklady i se záznamy pracovními. Jsme si vědomi následků, které by měla nesprávnost údajů uvedených v této příloze, jakož i toho, že přeplatky, které by vznikly v důsledku nesprávného uvedení údajů, jsme povinni nahradit.

Kontaktní pracovník zaměstnavatele - jméno a příjmení Telefon Kontaktní e-mail

Důvod vystavení Přílohy k žádosti o dávku v písemné formě:
(§97 odst. 7 zákona č. 187/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

Dne
.....
Razítko a podpis zaměstnavatele

Počet příloh

Poučení

Přílohu k žádosti o dávku s výjimkou nemocenského předkládá zaměstnavatel současně se žádostí zaměstnance o dávku, kterou zaměstnanec uplatňuje nárok na dávku nemocenského pojištění nahrazující mzdu (tj. rozhodnutím o potřebě ošetřování (péče), žádostí o peněžitou pomoc v mateřství, žádostí o vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, žádostí o otcovskou, žádostí o dlouhodobé ošetřování). Přílohu k žádosti o dávku pro výpočet nemocenského, včetně údaje o způsobu výplaty mzdy, platu nebo odměny zaměstnavatel zasílá neprodleně po uplynutí prvních 14 dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti. Tato povinnost vyplývá z ustanovení § 97 zákona č. 187/2006 Sb.

^{*)} Hodící se označte x.
1) - 7) Vysvětlivky k vyplnění tiskopisu "Příloha k žádosti o dávku nemocenského pojištění" jsou k dispozici na www.cssz.cz v sekci Tiskopisy či na vyžádání na OSSZ/PSSZ/MSSZ Brno.

OSSZ/PSSZ/MSSZ Brno vyžaduje a zpracovává osobní údaje v souladu s právními předpisy pro ochranu osobních údajů a pouze k legitimním účelům. Více informací naleznete na <https://www.cssz.cz/cz/gdpr.htm>.

0 3 3 3 1 3 9 2 3 7

strana 2
ČSSZ - 89 621 16
1/2020

Abstrakt

Prokopová, K. (2022). *Systém sociálního pojištění v ČR* (Bakalářská práce), Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: sociální pojištění, nemocenské pojištění, důchodové pojištění, dávky nemocenského pojištění, zaměstnanec, osoba samostatně výdělečně činná

Tato bakalářská práce se zabývá posouzením rovnosti nastavení systému sociálního pojištění v České republice pro zaměstnance a OSVČ. V teoretické části je provedena obecná analýza tohoto systému. V praktické části jsou nejdříve namodelovány příklady zaměstnance a OSVČ v běžném i paušálním režimu. Poté jsou vypočteny jejich odvody pojistného na sociální pojištění. Dále jsou vyčísleny jednotlivé dávky nemocenského pojištění a je posouzeno, do jaké míry nahrazují u všech zmíněných pojištěnců jejich ušlý čistý příjem. V závěru práce je provedena identifikace nejvýraznějších zjištěných rozdílů.

Abstract

Prokopová, K. (2022). *Social insurance system in the Czech Republic* (Bachelor Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czech Republic.

Key words: social insurance, sickness insurance, pension insurance, sickness insurance benefits, employee, self-employed person

This bachelor thesis deals with the assessment of the equality of social insurance rates between employees and self-employed persons in the Czech Republic. The theoretical part of the bachelor's thesis focuses on description and analysis of the social insurance system generally. The analytical part includes examples of an employee and self-employed person and calculates their social insurance contributions. There are also evaluated their sickness insurance benefits and it is assessed to what extent they compensate losses of insured persons for their lost net income. The end of the bachelor's thesis focuses on identification of the most significant differences.